Müze Şehir ve Peygamberler Şehri

ŞANLIURFA

An Open Air Museum and The Prophets' City

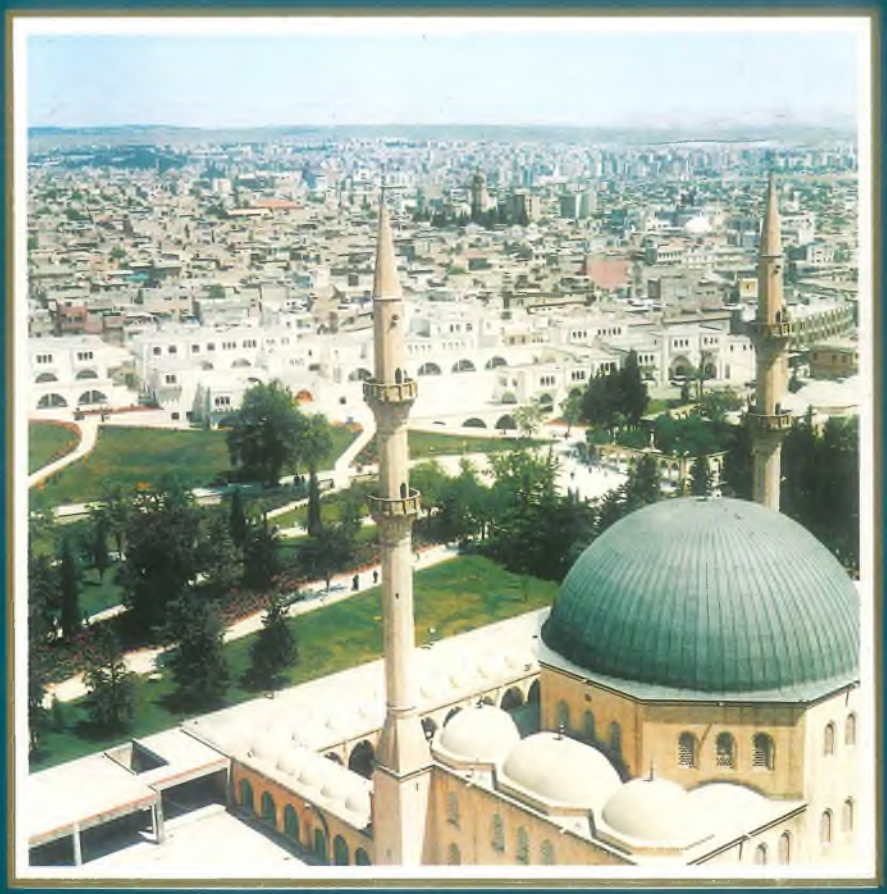

A.Cihat KÜRKÇÜOĞLU

T.C. Şanlıurfa Valiliği -Republic of Turkey Şanlıurfa Governorship
1997

1697

Müze Şehir ve Peygamberler Şehri

ŞANLIURFA

An Open Air Museum and The Prophets' City

A.Cihat KÜRKÇÜOĞLU

T.C. Şanlıurfa Valiliği -Republic of Türkiye Şanlıurfa Governorship
1997

İRİNCİ BASIM
laziran 1997

IRST EDITION
une 1997

Metin-Fotoğraflar ve Sayfa Düzeni:

Text-Photographs and page-setting:

A.Cihat KÜRKÇÜOĞLU

Kapak fotoğrafı:

Kaleden Şanlıurfa'nın kuzeydoğusuna bakış

Cover Photograph:

A view of the Northeastern part of the Şanlıurfa from the Castle

Yayınlayan:

Şanlıurfa Valiliği

Published by:

Şanlıurfa Governorship

Dizgi-Typesetting:

Orhan Aydın - ŞURKAV

Yapım Üretim

AJANS-TÜRK
Basın ve Basım A.Ş.
İstanbul Yolu 7. Km. Necdet Evliyagil Cad.
No: 24 ANKARA
Tel : 0(312) *278 08 24 • Fax : 0(312) 278 18 95
http:/www. ajansturk.com.tr

ISBN: 975-7565-68-7

1. A view of the city from the minaret of Hüseyin Paşa Mosque

Views from Şanlıurfa Castle

A view of the city from the minaret of Hüseyin Paşa Mosque

SUNUŞ

Şanlıurfa, kültür ve medeniyetin dünyaya yayıldığı bölge olarak bilinen ve arkeoloji literatüründe "**Bereketli Hilal**" olarak adlandırılan topraklar üzerinde kurulmuştur.

Son yıllarda il sınırları içersindeki Nevala Çori, Şaşkan Höyük ve Göbekli Tepe gibi arkeolojik alanlarda yapılan bilimsel kazılar, Anadolu'nun ilk mimari eserlerinin günümüzden 9000 yıl önce (Neolitik Çağ-M.Ö. 7250-5500) Şanlıurfa'da ortaya çıktığını kanıtlamıştır.

Tarih boyunca zengin kültürlerin harman olduğu bu tarihi kent günümüzde, birer saray güzelliğindeki tarihi evleriyle, sokaklarıyla, hanlarıyla, hamamlarıyla, camileriyle, çeşmeleriyle, köprüleriyle, kapalı çarşılarıyla ve geleneksel el sanatlarıyla adeta bir açık hava müzesi görünümü verdiğinden "**MÜZE ŞEHİR**" olarak tanınmaktadır.

Şanlıurfa'nın diğer bir adı da "**PEYGAMBERLER ŞEHRİ**"dir. Musevi, Hıristiyan ve Müslümanlar tarafından tanınan **Hz. İbrahim** (a.s.) Şanlıurfa'da doğmuştur. O'nun doğduğu mağara, ateşe atıldığı tepe ve düştüğü yerde oluşan Halil-ür Rahman ve Aynzeliha Gölleri her üç dine mensup insanlar tarafından ziyaret edilmektedir.

Eyyûb Peygamber'in hastalık çektiği mağara il merkezindeki Eyyûbiye semtindedir. Eyyûb Peygamberin, hanımı **Rahime Hatun**'un ve **Elyesa' Peygamber**'in mezarları Viranşehir ilçemiz yakınındaki Eyyûb Nebi Köyü'ndedir.

Hz. İsa (a.s.) Şanlıurfa'yı kutsadığına dair bir mektubunu ve yüzünü sildiği mendile çıkan mucizevi resmini (**Hagion Mandilion**) Urfa Kralı **Abgar Ukkama**'ya göndermiştir. Bunun için Hıristiyanlar Urfa'ya "Kutsanmış Şehir" anlamıma gelen "**The Blessed City**" demektedirler.

Dinler tarihi ve İnanç Turizmi yönünden önemli bir özelliğe sahip olduğu görülen Şanlıurfa; tarihi mimari eserleri, çevresindeki **Harrran**, **Şuayb Şehri** ve **Soğmatar** gibi dünyaca ünlü ören yerleri ile Tarih ve Arkeoloji Turizmini sevenlerin de ilgisini çekmektedir.

Tarih boyunca dünya kültürüne önemli katkıları olan Peygamberler Şehri ve Müze Şehir Şanlıurfa; **Güneydoğu Anadolu Projesi**'nin (**GAP**) tarım ve sanayi merkezi olarak bundan böyle, **Atatürk Barajı**'nın suladığı ovalardan elde ettiği ürünlerle **Hz. İbrahim**'in bereketini dünyaya yayacaktır.

Şanlıurfa'nın tarihi ve turistik değerlerini tanıtmak maksadıyla Valiliğimizce bastırılan bu kitabı hazırlayan Harran Üniversitesi Öğretim Görevlisi Sayın **A.Cihat KÜRKÇÜOGLU**'na teşekkür ediyor, tüm Urfa dostlarına selam, sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

Şahabettin HARPUT
Şanlıurfa Valisi

FOREWORD

*Şanlıurfa was founded on the land called **"the fertile crescent"** in archaeological literature where civilization originated and expanded to the world.*

In recent years, scientific excavations carried out at some archaeological sites like Nevaia Chori, Sahshkan Hoyuk (tumulus), and Göbekli Tepe (mound) within boundaries of the province have proven that the earliest architectural works in Anatolia were built in Şanlıurfa region 9000 years ago (Neolithic Age-7250-5500 B.C.).

*The historic city, where various rich cultures lived together, affected each other, and **'an Urfa culture'** has been blended, is known today as a **'museum city'**, for it gives the impression of an open air museum with its palatial historical houses, streets, hans (inn) and caravanserais, Turkish baths, mosques, fountains, bridges, covered bazaars (arcades) and traditional handicrafts.*

*Şanlıurfa is also called **"The Prophets' City"**. **Prophet Abraham**, who is known well by Jews, Christians, and Muslims, was born in the city. The cave in which he was born, the hill from where he was thrown down into the fire, and **Lake Aynzeliha** and **Lake Halil-ürrahman** which are believed to be the spot where **Abraham** fell when he was cast into the fire, are visited by believers of the three religions.*

*The cave where **Prophet Job** stayed during his illness for a long time, is in **Eyyub Peygamber** (Prophet Job) district in Şanlıurfa. The tombs of **Prophet Job**, his wife **Rahime Hatun** and **Prophet Elija** are in the village of Eyyub Nebi near Viranşehir (an administrative subdivision of Şanlıurfa Province).*

***Jesus** sent a letter to **Abgar Ukkama**, the king of Urfa, blessing the city and a handkerchief which, after he wiped his face with carried his image miraculously **(Hagion Mandilion)**. For that reason, Urfa is called **"the Blessed City"** by Christians.*

*Şanlıurfa, with its historic architectural works and such historic sites as **Harran**, **the City of Prophet Jethro**, and **Sogmatar** which are famous worldwide, has important features concerning the history of religions and belief tourism and draws attention of those who enjoy historical and archaeological tourism.*

*Urfa has made great contributions to the world culture and civilization, and from now on, as the agricultural and industrial center of the **Southeastern Anatolia Project (GAP)**, it is going to spread the blessed abundance of **Prophet Abraham** all over the world with products from the plains irrigated by the **Atatürk Dam**'s water.*

*I would like to express my thanks to **A. Cihat Kürkçüoğlu**, senior lecturer at the Harran University who prepared this book and my best wishes and respects to all friends of Şanlıurfa*

Şahabettin HARPUT
Governor of Şanlıurfa

Tarih:

Yüzeysel araştırmalar ve arkeolojik kazılardan elde edilen buluntulardan Şanlıurfa bölgesi tarihinin Yontmataş Devrine kadar uzandığı tesbit olunmuştur. Tarih Boyunca çeşitli uygarlıklara sahne olan Şanlıurfa'ya Araplar Urhai, El-Ruha; Selevkoslar Edessa adını vermişlerdir.

M.Ö. II. bin Hitit vesikalarında geçen Ursu'nun ve Asur vesikalarında geçen Ruhua veya Ru'ua'nın bugünkü Urfa olduğu söylenmektedir.

Hz. İbrahim, Hz. Eyyub, Hz. Şuayb ve Hz. Elyasa' (a.s)'ın Şanlıurfa'da yaşamış olmaları, kente PEYGAMBERLER ŞEHRİ adının verilmesine neden olmuştur.

HISTORY

From the findings of surface research and archaeological excavations, it is proved that the history of Şanlıurfa area reaches back to the Paleolithic Age. During the course of history, the scene of various civilizations, has been called "Urhai,", "El-Ruha" and "Al-Reha"by Arabs and "Edessa" by the Seleukos.

In Hittite documents of the 2nd millenium B.C. today's Şanlıurfa was Called Ursu and in Assyrian documents it was called Ruhua or Ru'ua.

Şanlıurfa is called the City of the Prophets as Abraham, Job, Jethro and Elija were said to have lived there.

Hz.İBRAHİM (a.s.)

Devrin zalim hükümdarı Nemrud'un o yıl doğacak bütün çocukları öldürteceğini söylemesi üzerine annesi Hz. İbrahim'i bir mağarada gizlice doğurdu ve İbrahim 10 yaşına gelinceye kadar bu mağarada yaşadı. Mağaradan çıkıp baba evine gelen Hz. İbrahim, Nemrud ve halkının taptığı putlarla mücadele etmeye, onları kırıp parçlamaya başlayınca Nemrud tarafından, bugünkü kalenin bulunduğu tepeden ateşe atıldı. Allah tarafından ateşe "Ey ateş İbrahim'e karşı serin ve selamet ol" emri verilince ateş su, odunlar da balık oldu. Hz.İbrahim (a.s) bir gül bahçesinin içine düştü.

Hz.İbrahim (a.s)'ın Şanlıurfa'da doğduğu mağara; ibrahim Halilulah'ın makamı (Dergah), düştüğü yer ise Halli-ür Rahman gölü olarak ziyaret edilmektedir.

ABRAHAM

Abraham was born during the period of the persecutions of the ruler Nimrot who ordered all the children to be killed. His mother gave birth to him in a cave and he lived there until he was 10 years old. Abraham came out of the cave and went to his father's house and began to fight Nimrot and the idols of the people's temple. When he began to break the idols into pieces Nimrot took Abraham to the castle on a hill and threw him into the fire. After God's command to the fire ***"O fire, be gentle to Abraham and keep him safe and cool"****, the fire turned into water and the woods turned into fish. Abraham then fell into a rose garden.*

In Şanlıurfa the cave where Abraham was born (İbrahim Halilullah Dergahı) and the place where he fell into fire (Halil-ür Rahman Lake), can be visited.

4. The Healing Waters and the cave where Prophet Abraham was born.

5. Mevlid-i Halil Mosque

6. The entrance the Cave where Prophet Abraham was born.

7. Mausoleum of prophet Job

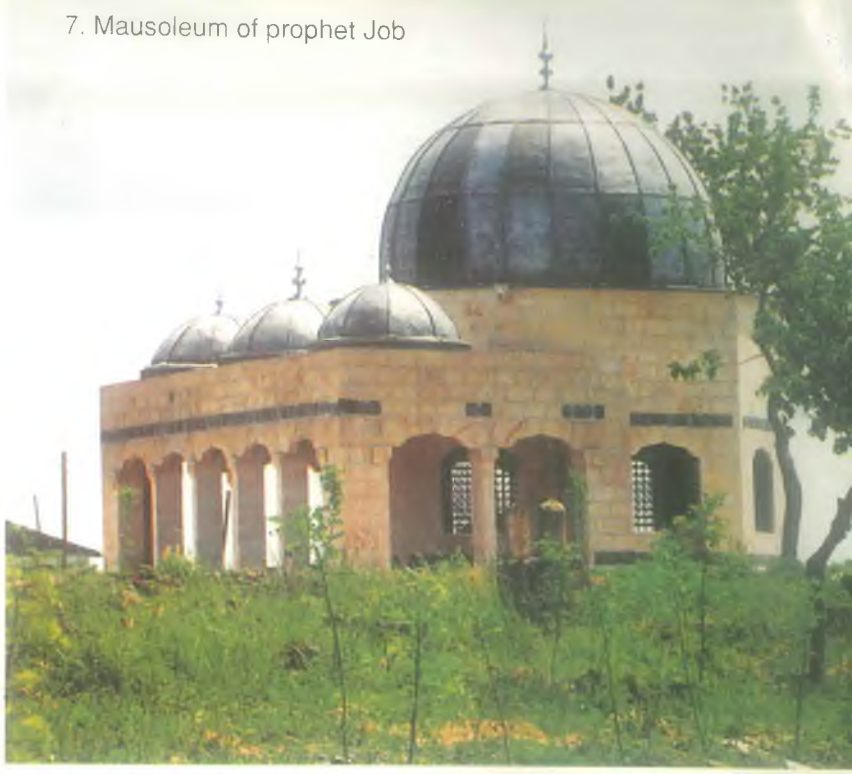

Hz. EYYUB (a.s.)

Allah, Şanlıurfa'da yaşayan Eyyub Peygamberi imtihan etmek için önce malını ve çocuklarını elinden aldı ve daha sonra kendisine ağır bir hastalık verdi. Hasta yattığı mağarada bütün vücuduna kurt düşen Eyyub (a.s) bütün bunlara rağmen Allah'a ibadetten geri kalmayarak sabır ve şükür gösterdi. Cenab-ı hak kendisinin bu şükrüne karşılık sıhhatini ve malını geri verdi. Hz. Eyyub bu sebepten sabır örneği kabul edilir.

Hz. Eyyub'un hastalık çektiği mağara ve kutsal suyu ile yıkanarak şifa bulduğu kuyu bugün Urfa'nın Eyyub Peygamber semtinde ziyaret edilmektedir.

Hz. Eyyub'un mezarı Urfa'nın Viranşehir İlçesine 20 km. uzaklıktaki Eyyub Nebi Köyü'ndedir. Bu köy bir "Peygamberler Köyü" gibidir. Eyyub Peygamberin Türbesi, hanımı Hz. Rahime'nin türbesi ve Elyasa Peygamber'in türbesi buradadır.

JOB

Prophet Job who was tested by God first by taking all his wealth and children away then by giving him an awful illness, also is believed to have lived in Şanlıurfa. Job's body was full of worms and he lived in a cave. In spite of all his sufferings he never neglected worshipping God and showed patience and thankfullness. God repaid Job for his praise by returning his health and wealth. For this reason Job is accepted as an example of patience.

The cave where Job lay ill and the well containing the water that he washed in to find a cure are in Urfa's district of Eyyüb Peygamber (The prophet Job)

The tomb of Job is in the village of Eyyub Nebi 20 kilometers from the county seat (ilçe) of Viranşehir not far from Urfa. This single village has the tombs of two prophets and a holy woman. That of Job, that of his wife Rahime, and that of Elija.

8. The well of Prophet Job

9. Views from "Dergâh Park"

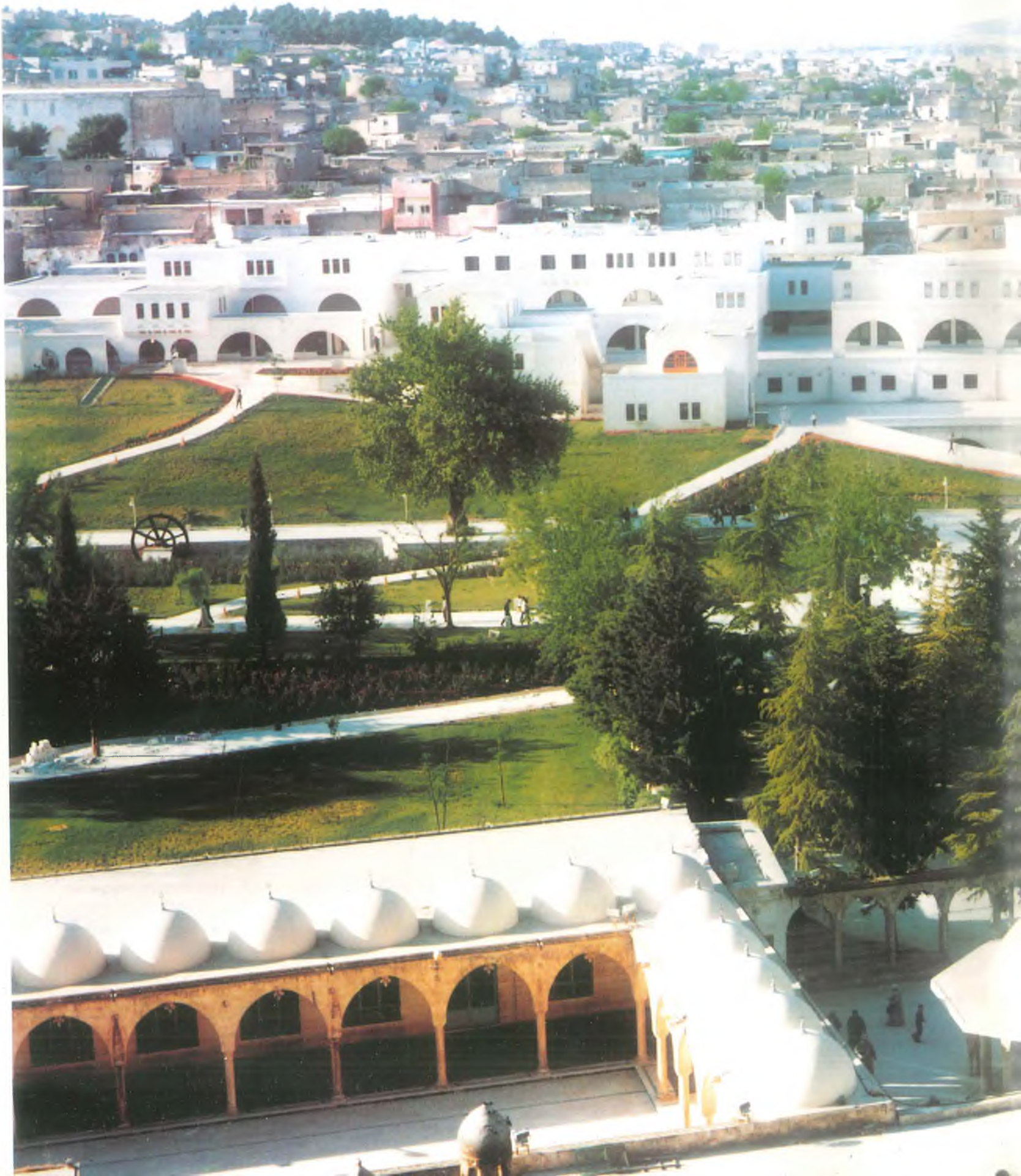

Hz.İSA ve URFA

Şanlıurfa'da hüküm süren Osrhoene Krallığı dönemi (M.Ö.132-M.S.244) Hıristiyanlık açısından büyük önem taşımaktadır. O çağın Osrhoene Kralı Abgar Ukkama'nın (Kara Abgar) dünyada Hıristiyanlığı resmi din olarak kabul eden ilk krallardan olduğu, Hz.İsa ile mektuplaştığı ve Hz.İsa'yı dinini yaymak üzere Urfa'ya davet ettiği bilinmektedir. Bu davet üzerine Hz.İsa yüzünü sildiği mendile çıkan resmini (Agion Mandilion) ve Urfa'yı kutsadığına dair bir mektubunu Abgar Ukkama'ya göndermiştir. Bu nedenle Urfa'ya hıristiyanlarca bugün bile "kutsanmış şehir" anlamına gelen "Blessed City" denilmektedir. Hıristiyanlık aleminde kutsal sayılan bu mendilin uzun süre Urfa'yı düşmanlardan koruduğuna inanılmış. M.S. 944 yılında Bizans imparatorunun doğudaki kuvvetlerinin komutanı Ioannes Kurkuas Urfa üzerine yürüyerek Hz. İsa'nın bu mucizevi resmini almayı başarmış ve onu büyük bir törenle İstanbul'a götürmüştür.

THE HOLY JESUS AND ŞANLIURFA

Abgar Ukkama, one of the rulers of the kingdom named Osrhoene which reigned in the region of Şanlıurfa between 132 B. C. and 244 A.D. is the first king in ancient Near East who converted to Christianity.

Abgar Ukkama made known that he accepted Christianity as formal state religion by sending a message to Jesus. In his message. he invited him to Edessa (Urhay) to preach. Jesus couldn't come to Şanlıurfa, but he sent a handkerchief on which was visible a miraculous picture of his face (Hagion Mandilion). He sent also a letter in which he blessed the city of Edessa. The blessing of the city by Jesus is important for the world of Christianity. Since those days Şanlıurfa is called the "Blessed City".

11. The Osrhoene King Abgar Ukkama

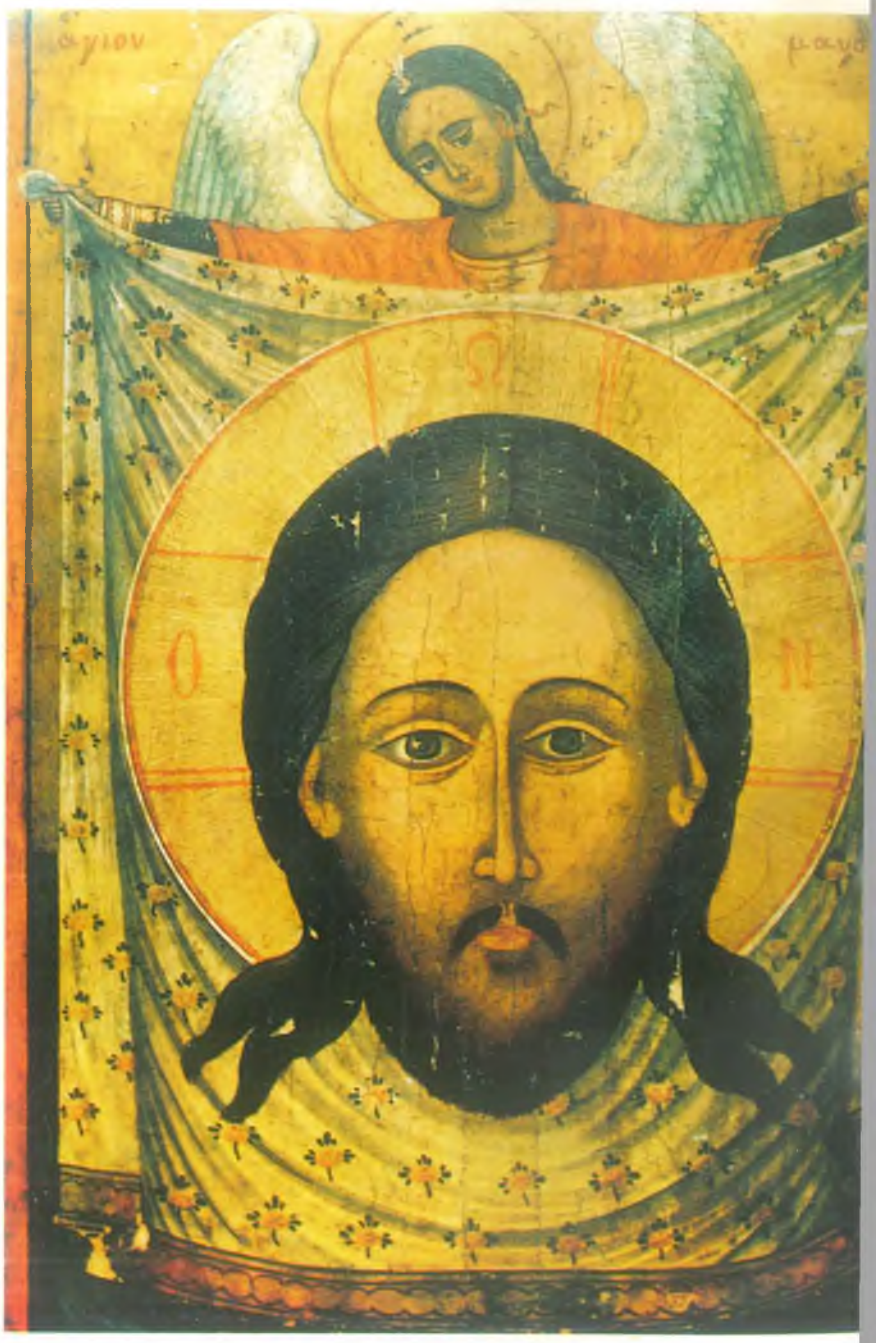

12. Hagion Mandilion

AYNZELİHA VE HALİL-ÜR RAHMAN GÖLLERİ

Hz. İbrahim'in ateşe düştüğü yerde oluşan bu iki göl şehir merkezinin güney batısında yer almaktadır. Hz. ibrahim'in düştüğü yer Halil-ür Rahman Gölü'dür. Rivayete göre Nemrut'un kızı Zeliha da İbrahim'e inandığından kendisini onun peşinden ateşe atmış ve düştüğü yerde Aynzeliha Gölü oluşmuştur. Bu göller içerisindeki balıklar kutsal kabul edilerek yenilmemekte ve korunmaktadır. Dünyanın her tarafından gelen insanlar tarafından ziyaret edilmektedir.

LAKES OF AYNZELİHA AND HALİL-ÜR RAHMAN

These two lakes to the southwest of the city known as the spot where Abraham fell into the fire. The spot is known as Lake Halil-ür Rahman where Abraham fell into the fire.

According to the legend Nimrot's daughter Zeliha believing in the new creed of Abraham, cast herself after him into the fire. The spot where she fell is now Lake Aynzeliha.

The fish in both lakes are considered sacred and inedible by the people and protected. These places in Şanlıurfa have been visited by visitors from all over the world.

13. Lake Halil-ür Rahman

15. Lake Halil-ür Rahman and Halil-ür Rahman Mosque

14. Şanlıurfa Castle and Halil-ür Rahman Lake

14a

16. The fish in the lake Halil-ür Rahman

17. Aynzeliha Lake and Şanlıurfa Castle

RIZVANİYE CAMİİ

Halil-ür Rahman Gölü'nün kuzey kenarı boyunca yer alan bu cami, Osmanlıların Rakka Valisi Rızvan Ahmet Paşa tarafından 1716 yılında yaptırılmıştır. Cami avlusunun üç tarafı medrese odaları ile çevrilmiştir.

Rızvaniye Camii, mihrap duvarı boyunca sıralanmış üç kubbesiyle dikdörtgen bir plana sahiptir. Üç gözlü olan son cemaat yerinin üzeri üç kubbe ile örtülü olup doğu ve batıdaki kubbeler yanlara doğru yarım kubbelerle genişletilmiştir.

Caminin inşa tarihinden kalma ahşap kapısı zengin bitkisel süslemelidir.

RIZVANİYE MOSQUE

This mosque, along the northern shore of Lake Halil-ür Rahman, was built in 1716 by the Ottoman Governor of Rakka, Rızvan Ahmet Pasha. Three sides of the courtyard are surrounded by the rooms of the Medrese (Theological school).

This mosque has a rectangular plan,and is covered by three domes ranged along the wall containing the Mihrab or niche showing the direction of Mecca. The section outside the mosque, for Muslims to pray when the mosque is closed has three parts and covered with three domes flanked east and west by half domes.

The wooden door is ornamented with plant figures and dates back to the construction time of the mosque.

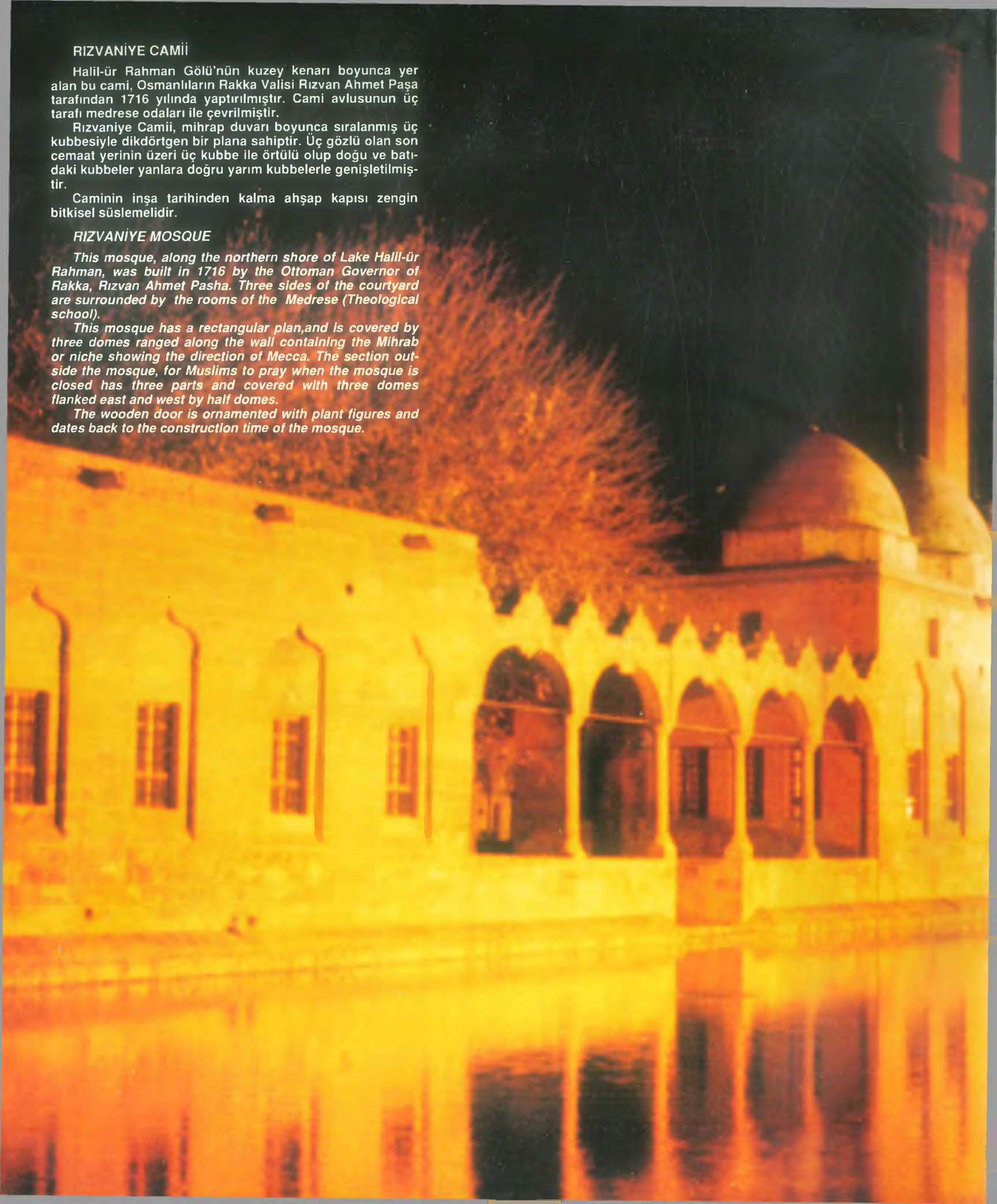

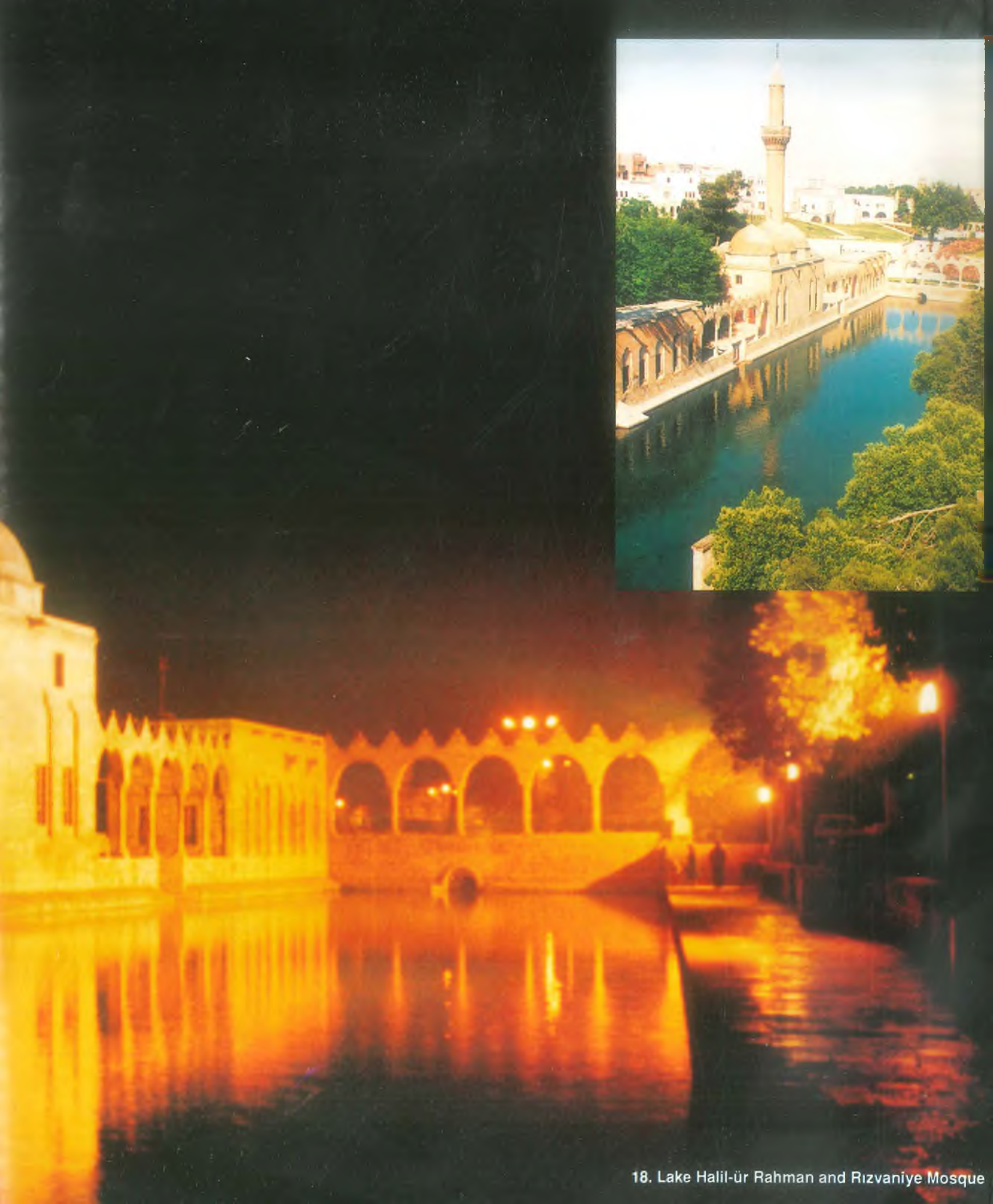

18. Lake Halil-ür Rahman and Rızvaniye Mosque

9a.

19. Lake Halil-ür Rahman and Rızvaniye Mosque

20. Rızvaniye Mosque and Halil-ür Rahman Mosque

21. Lake Halil-ür Rahman and Halil-ür Rahman Mosque

HALİL-ÜR RAHMAN CAMİİ

Halil-ür Rahman Gölü'nün güney[illegible]de yer [illegible] bu camii, medrese, meza[illegible]anım'ın ateşe a[illegible]ığında düştüğü mak[illegible]ana gelmiş bir külliye [illegible]alindedi[illegible]

Camii[illegible]ğu köşesine bitişik kare gövdeli [illegible]me taş minarenin batı cephesindeki kitabede, [illegible]übilerden Melik Eşref Muzafferüddin Musa'nın emriyle 1211 yılında yaptırıldığı yazılıdır.

Halk arasında Döşeme Camii veya Makam Camii olarak da adlandırılan Halil-ür Rahman Camii şehirdeki en eski camilerdendir.

HALIL-ÜR RAHMAN MOSQUE

Situated at the southwestern corner of the lake bearing the same name, this mosque is a complex including a Medrese (Theological school), cemetery and the spot where Abraham fell when he was casted into the fire.

An inscription on the west side of the square minaret at the southeast corner of the mosque, tells us that the mosque was built in 1211 with command of Melik Eşref Muzafferüddin of Eyyubids.

The mosque is one of the oldest [illegible] the city.

22. The Minaret of Grand Mosque

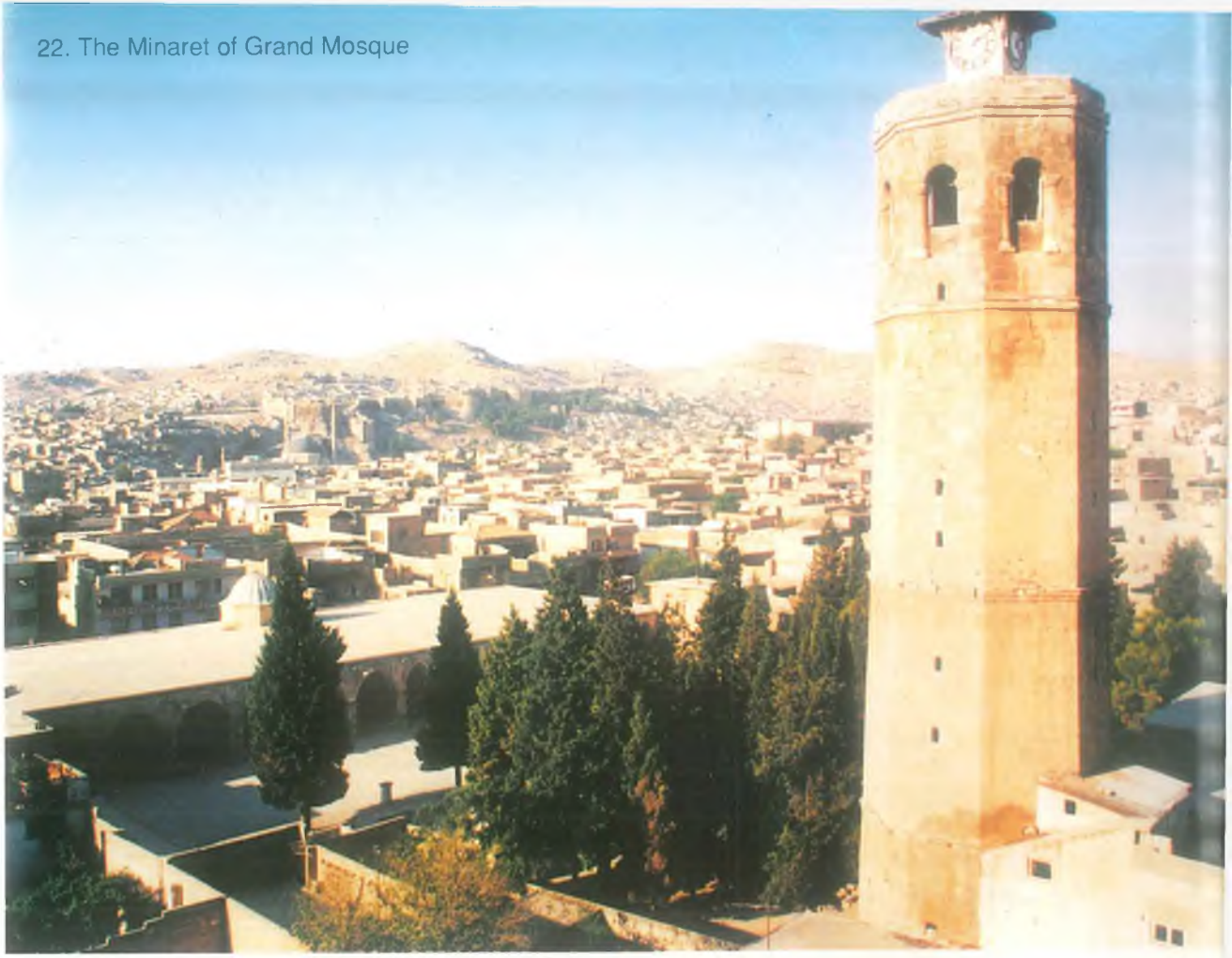

ULU CAMİ

Urfa merkezindeki camilerin en eskilerindendir. Ulu Cami, bazı kaynaklaran anladığımıza göre eski bir sinagog iken M.S.V. yüzyıl başlarında St. Stephan Kilisesine dönüştürülen ve kırmızı renkteki mermer sütunlarının çokluğu nedeniyle "Kızıl Kilise" olarak da adlandırılan bir Hıristiyan kilisesinin yerine inşa edilmiştir. Bu kilisenin avulsuna ait duvarlar, bazı sütun ve sütun başlıkları ile halen minare olarak kullanılan sekizgen gövdeli çan kulesi bugün ayaktadır.

İnşa kitabesi blunmadğından caminin ne zaman ve kim tarafından yaptırıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Camideki mevcut kitabeler onarım devirlerine ait olup inşa tarihi hakkında fikir vermemektedir. Nurettin Zengi tarafından tamir ettirilerek bugünkü şeklini alan Halep Ulu Camii ile benzer bir plan gösteren Urfa Ulu Caminin Zengiler zamanında 1170-1175 yılları arasında yaptırılmış olabileceği tahmin edilmektedir.

THE ULU (GRAND) MOSQUE

This is one of the oldest mosques in the city of Urfa. Records indicate that it was built to replace a church, itself an ancient synagogue taken over by the Christian faith in the 5th century. Officially desingnated as St.Stephen's, it was known as The Red Church because of its many red marble columns. Still standing are the walls of the church courtyard, several columns and capitals, and an octagonal belltower now in use as a minaret.

Because the usual inscription panel is lacking we do not know exactly when or by whom the mosque was built. Those panels which are present give-only the dates of restoration and repair. We may, however, speculate that it was built between 1170 nd 1175 during the time of the Zangids, for in plan it resembles the Ulu Mosque in Aleppo, remodeled by Nureddin Zangi.

23. Grand Mosque

24. Minarets in Şanlıurfa

27. Hüseyin Paşa Mosque in Agviran Village

25. Nimetullah Mosque

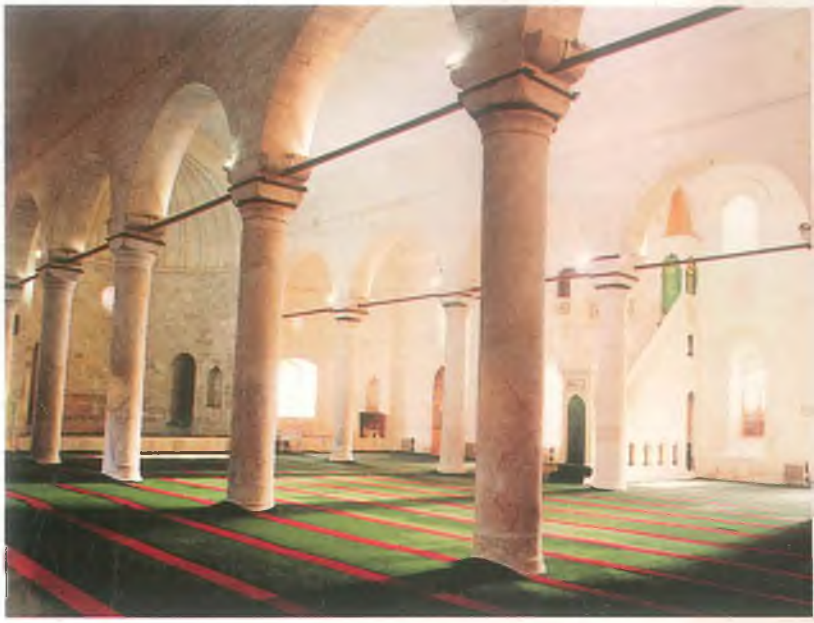

28. Interior of Selahaddin Eyyubi Mosque

26. Hasan Padişah Mosque, Dergah Mosque and Şanlıurfa Castle

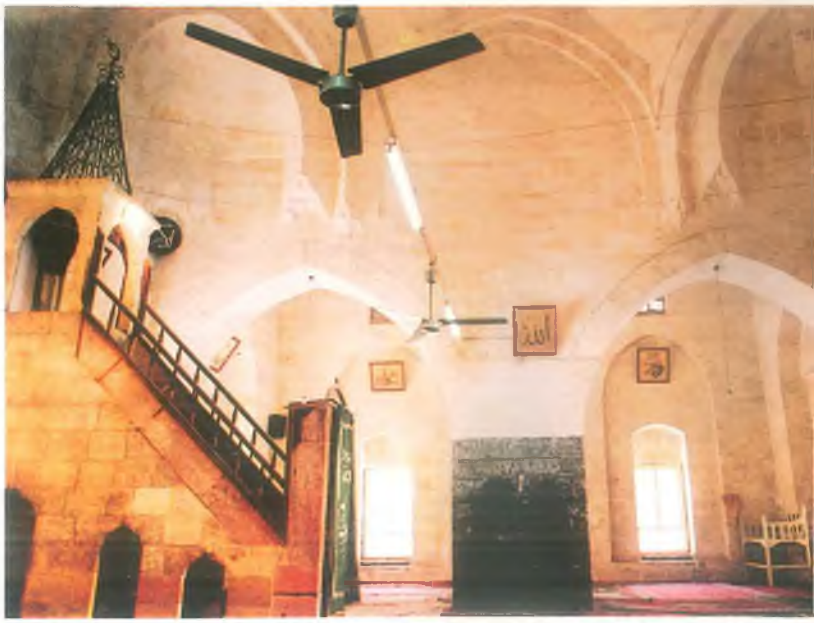

29. Interior of Nimetullah Mosque.

. Minaret of Tuzeken Mosque

31. Minaret of Dabbakhane Mosque

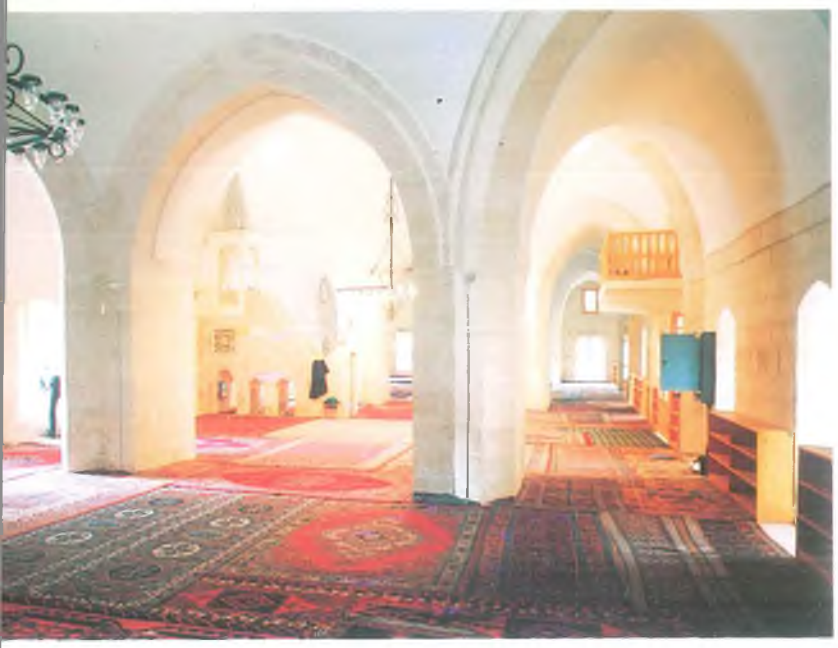

2. Interior of Hasan Padişah Mosque

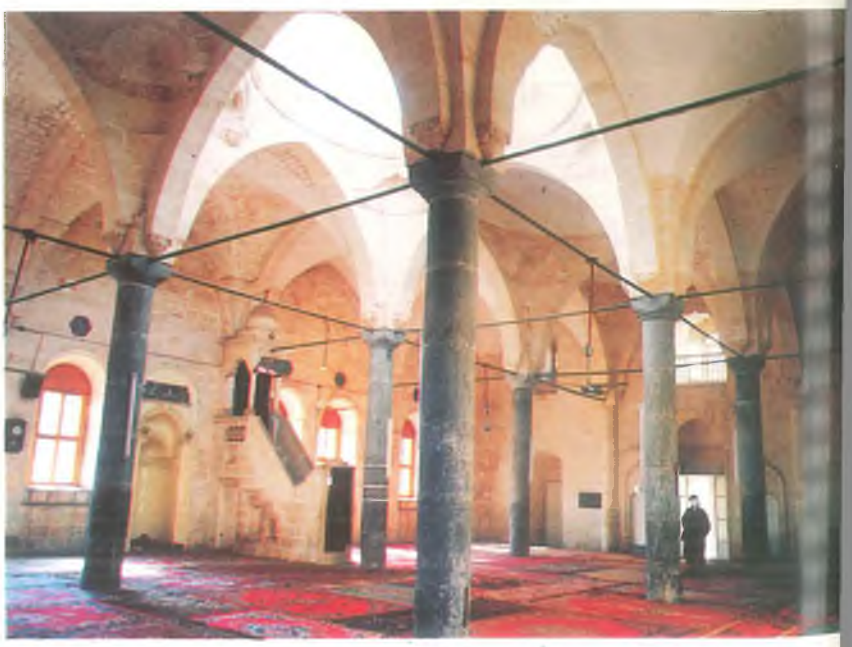

33. Interior of Fırfırlı Mosque

34. Minaret of Arabi Mosque

35. Minarets in Şanlıurfa

36. Circis Peygamber Mosque

37. Interior of Halil-ür Rahman Mosque

38. "Çift Kubbe"-Double Dome

39. Şeyh Mes'ud Convent and Mausoleum

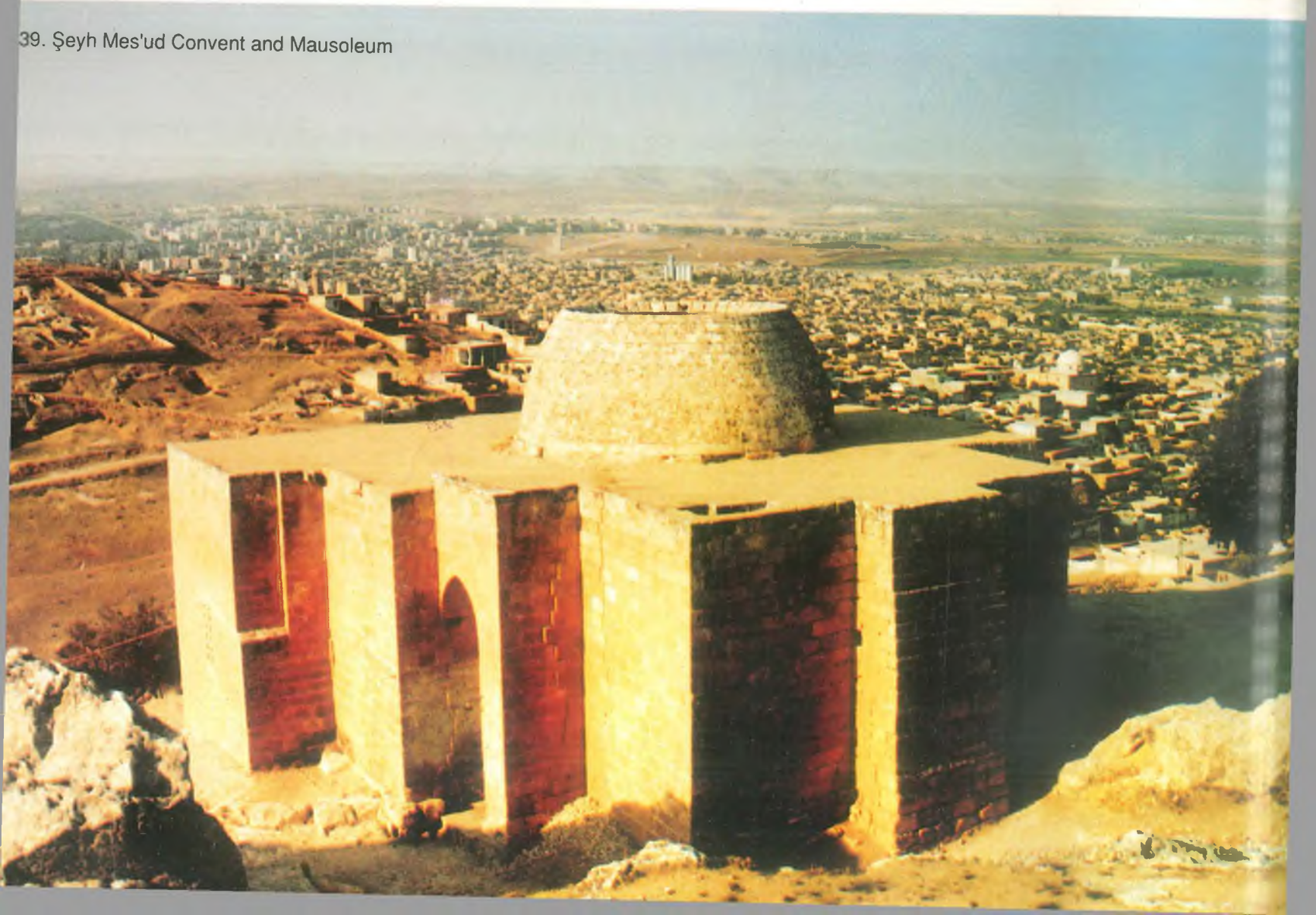

40. The Church of Jacob

41. The ruins of church in Viranşehir

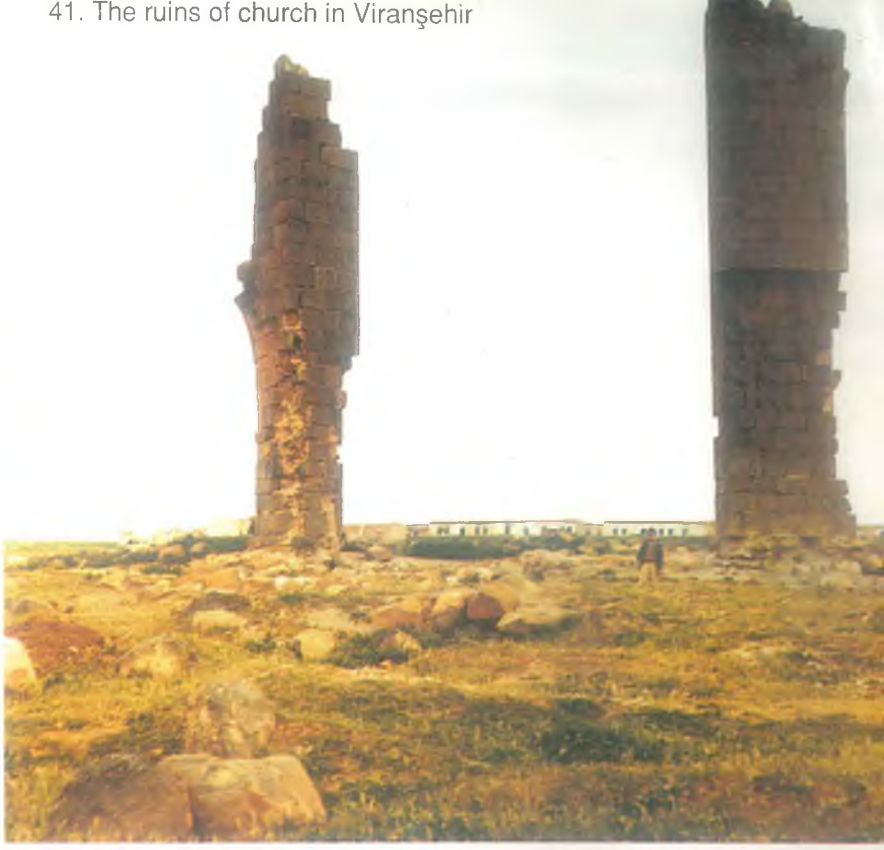

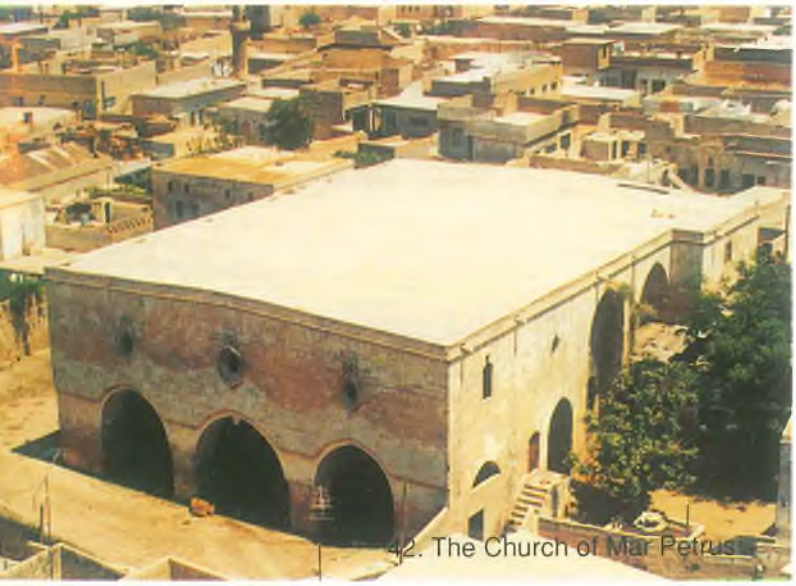

42. The Church of Mar Petrus

43. The Church of Germuş Villag

44. Nuns House

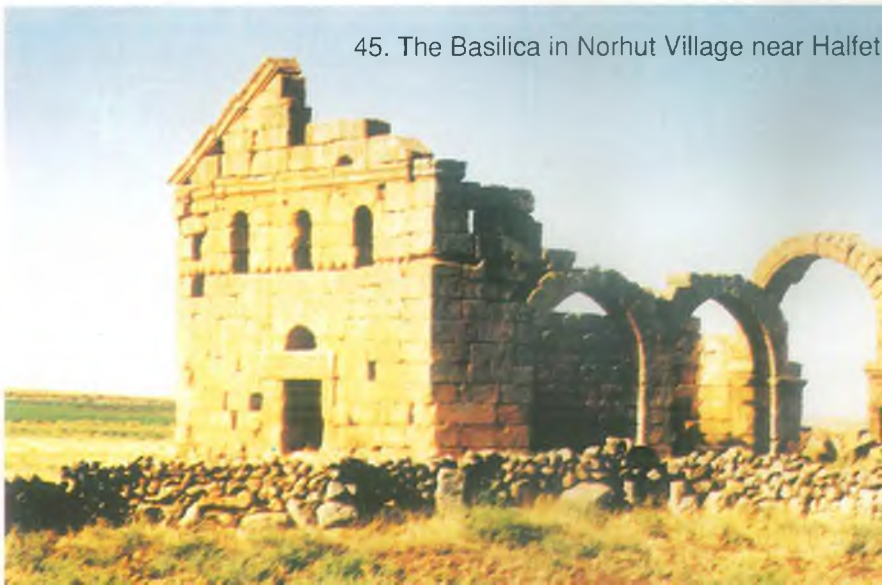

45. The Basilica in Norhut Village near Halfet

KALE VE SURLAR

İbrahim Peygamberin ateşe atıldığı tepe üzerinde yer alan Şanlıurfa kalesi M.S. 9. yüzyılda yaptırılmıştır. Üzerindeki sütunlar M.S. 240-242 yıllarına aittir. Şehrin etrafını çevreleyen surların Harran Kapısı, Bey Kapısı'na ait Mahmutoğlu Kulesi ile yer yer bazı duvar ve burç kalıntıları günümüze kadar gelebilmiştir.

CASTLE AND WALLS

The Şanlıurfa castle was built in the 9th century AD on top of the hill from where Abraham was thrown into the fire. The columns of the castle dates back to 240-242 AD. Of the walls that once surrounded the city the Harran Gate, the Mahmutoğlu Tower of the Bey Gate and in certain places remains of the walls and towers are left.

46. Night view of Şanlıurfa from castle

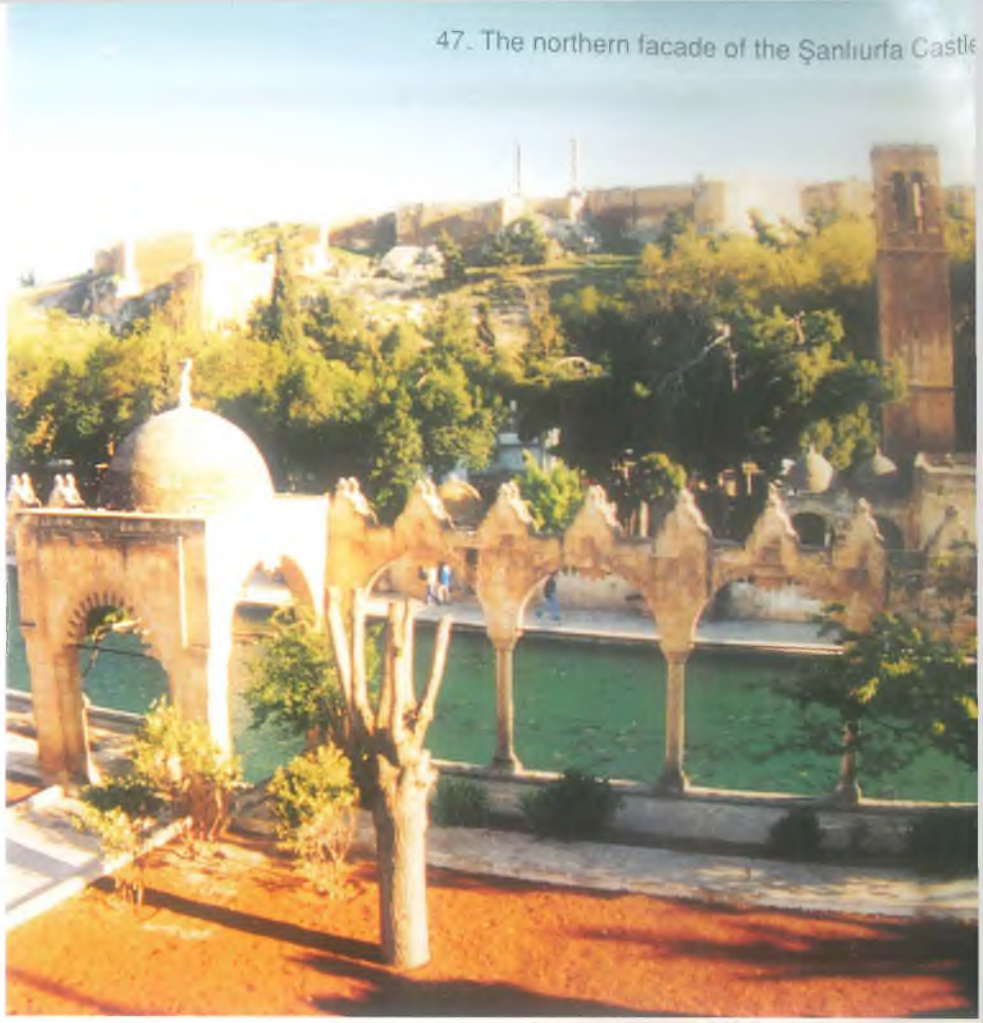

47. The northern facade of the Şanlıurfa Castle

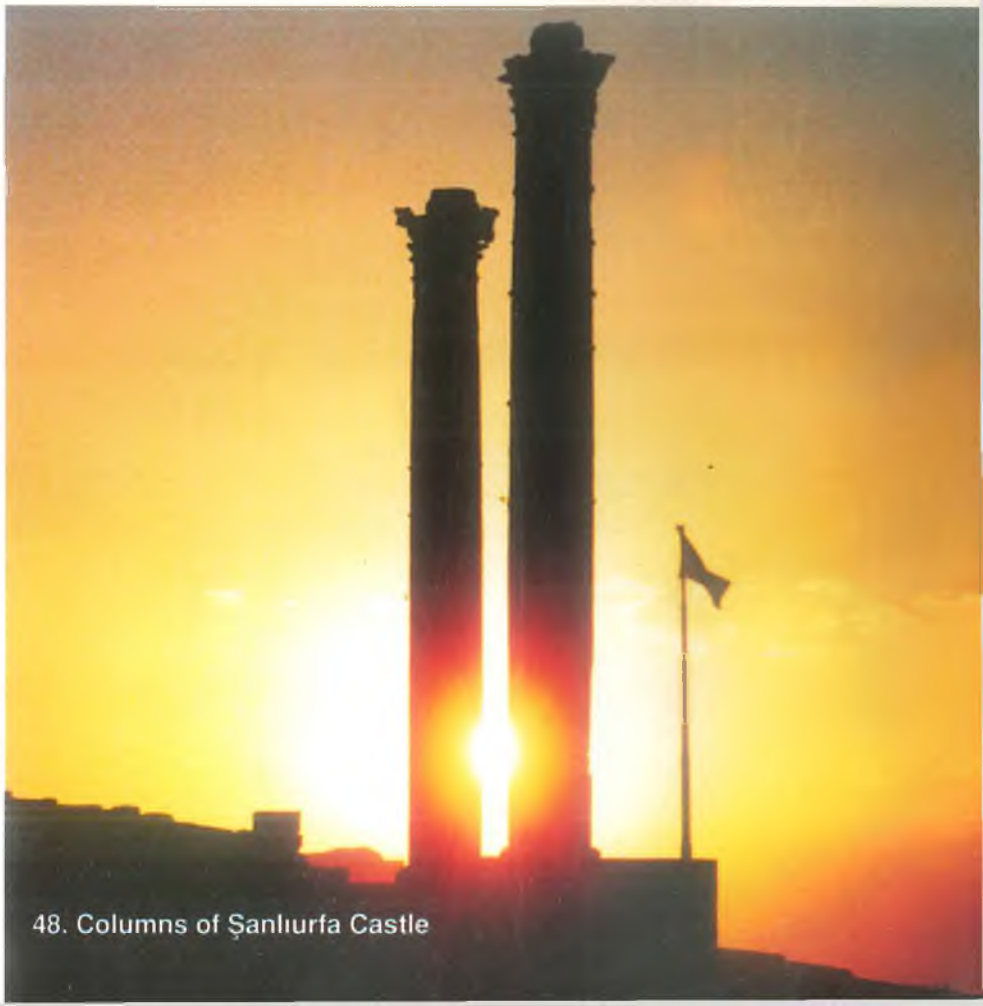

48. Columns of Şanlıurfa Castle

49. Şanlıurfa Castle in Winter

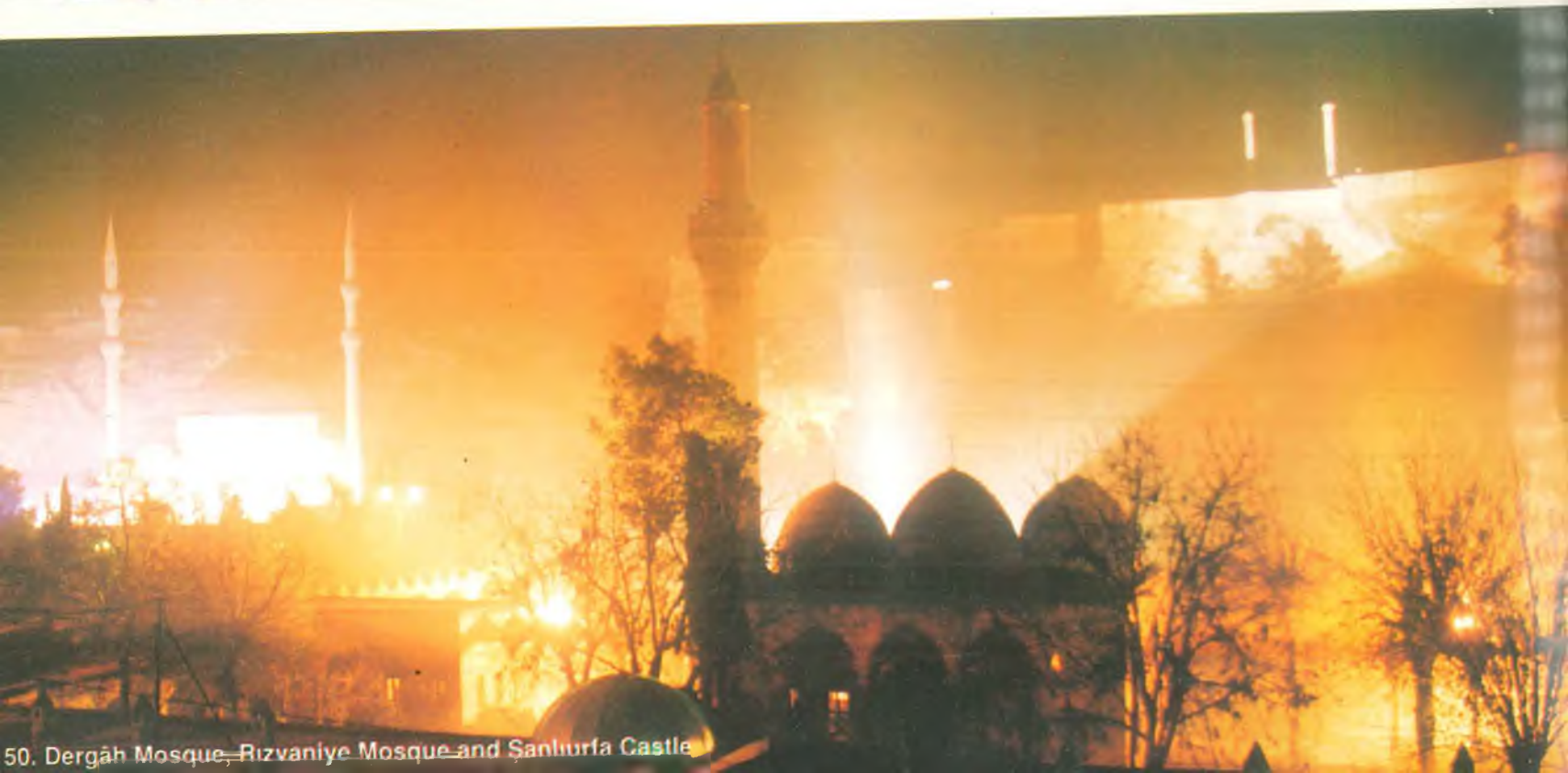

50. Dergâh Mosque, Rızvaniye Mosque and Şanlıurfa Castle

51. Musicians at Şanlıurfa Castle

52. Dergâh Mosque and Şanlıurfa Castle

52a.

53. Şanlıurfa Castle

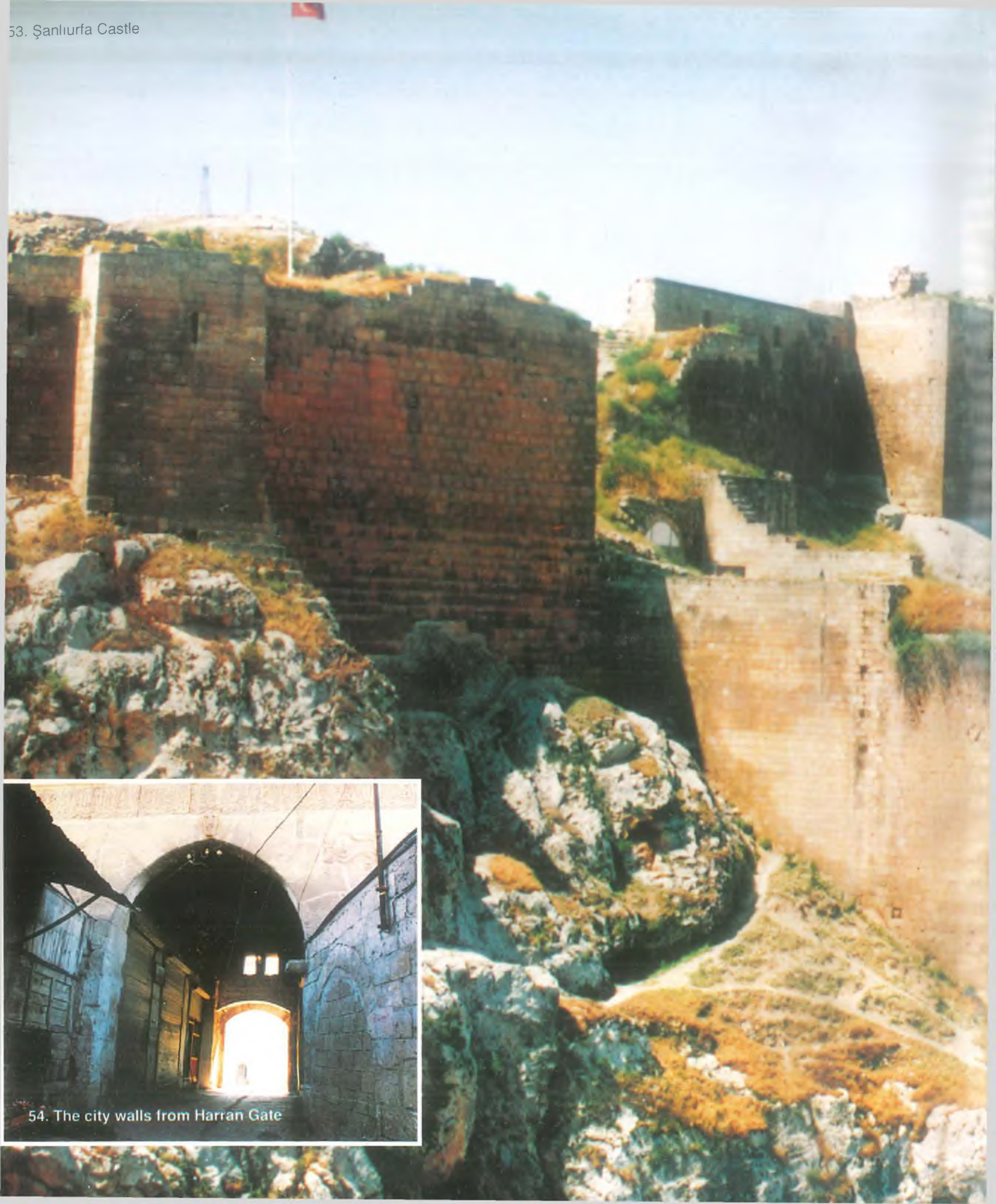

54. The city walls from Harran Gate

55. The city walls from Bey Gate Towers

GELENEKSEL URFA EVLERİ

Birer saray güzelliğindeki Urfa evlerinin biçimlenmelerinde iklimin, kalker taşının, İslami inanışların, birleşik aile hayatının, yaşamının tamamını evinde geçiren kadına onun sıkılmayacağı geniş ve ferah bir ortam yaratma düşüncesinin ve sosyal geleneklerin büyük ölçüde etkisi vardır.
İslam inancının topluma getirdiği aile mahremiyetinin gereği olarak Urfa evleri haremlik ve selamlık olmak üzere iki bölümlü inşa edilmişlerdir. Ev halkının oturduğu haremlik bölümü kadın misafirlere, selamlık bölümü ise erkek misafirlere tahsis edilmiştir.

TRADITIONAL URFA HOUSES

Those houses are palatial, and in their design reflect many influences and considerations of the climate, the use of calcareous stone, İslamic beliefs traditional life style of the family, and perhaps above all the fact that a woman's whole life was spent at home, which therefore had to be spacious and livable.
The İslamic concept of privacy means that homes are constructed in two sections, one called the "selamlık" for male visitors and the other called the "haremlik" for female visitors. It is in the latter section that the household live.

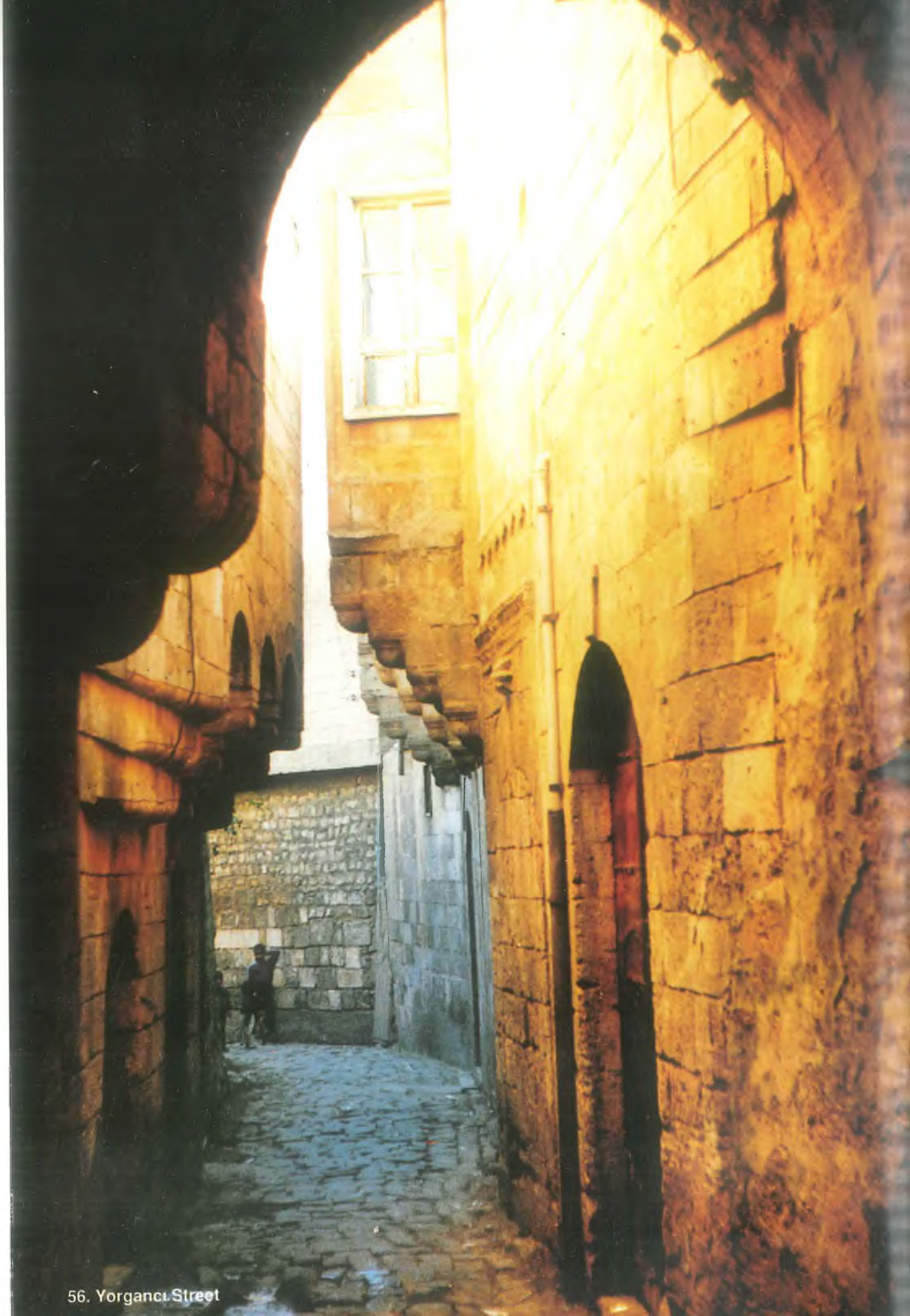

56. Yorgancı Street

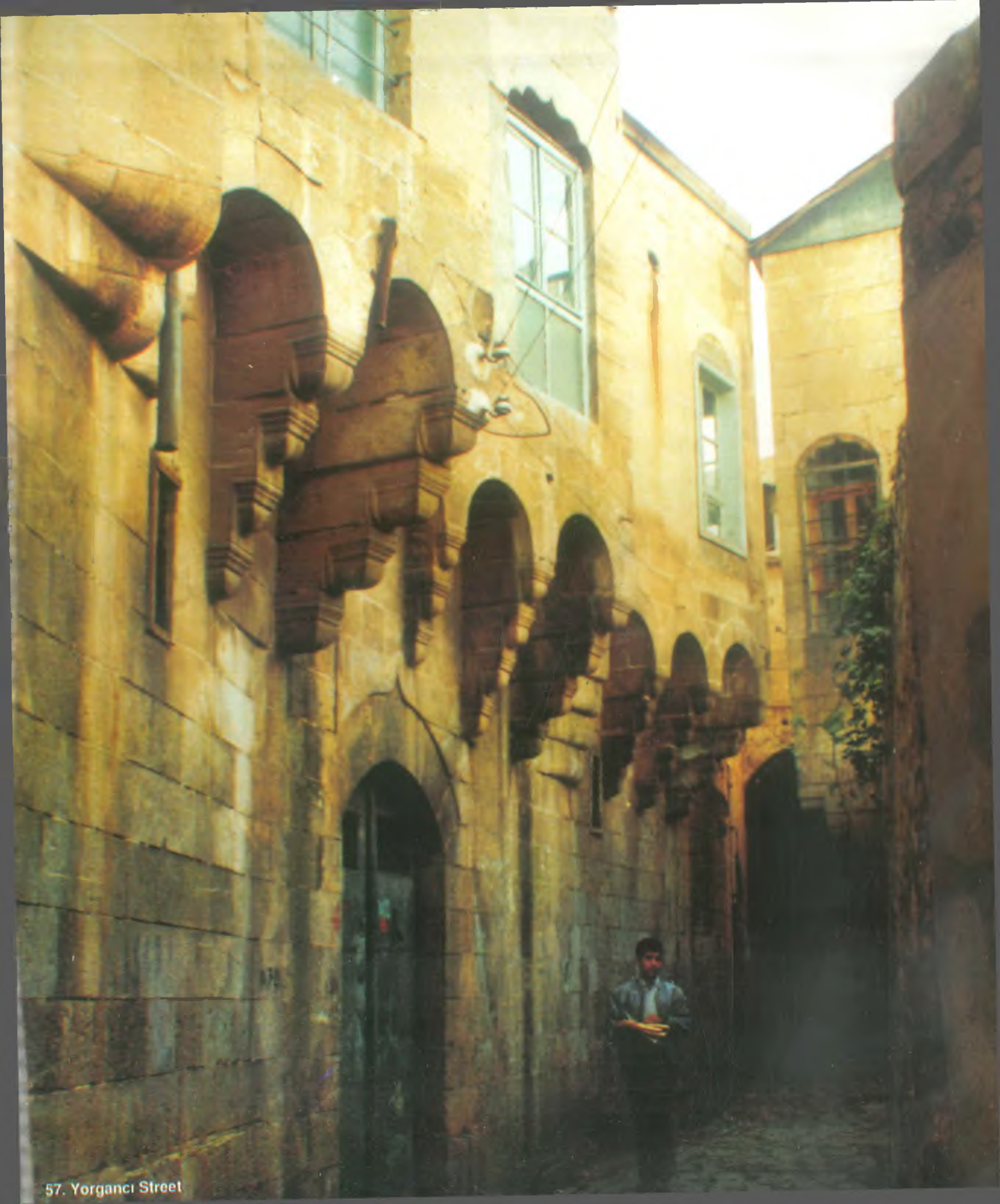

57. Yorgancı Street

58. Pürüz Street

59. At Pazarı Street

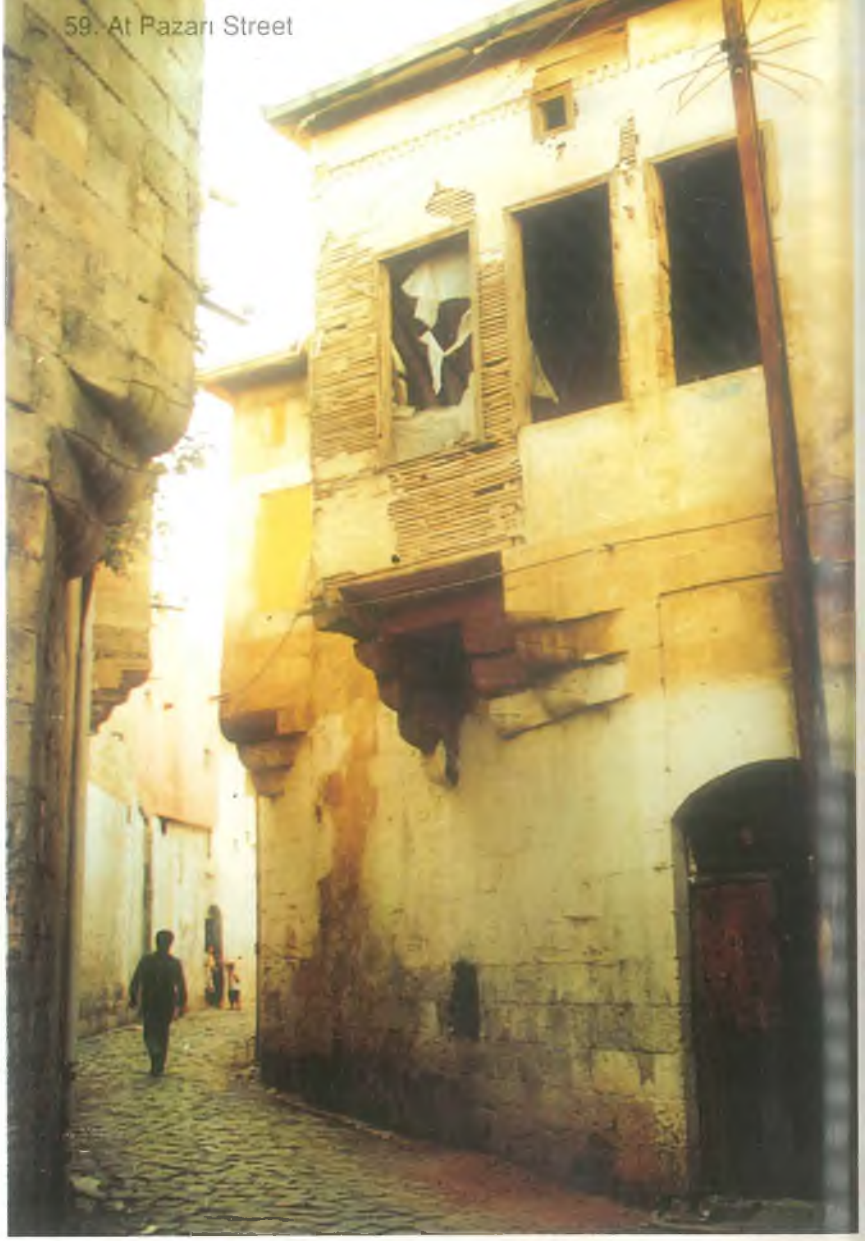

60. Madenli Street

61. Mehmet Paşa House

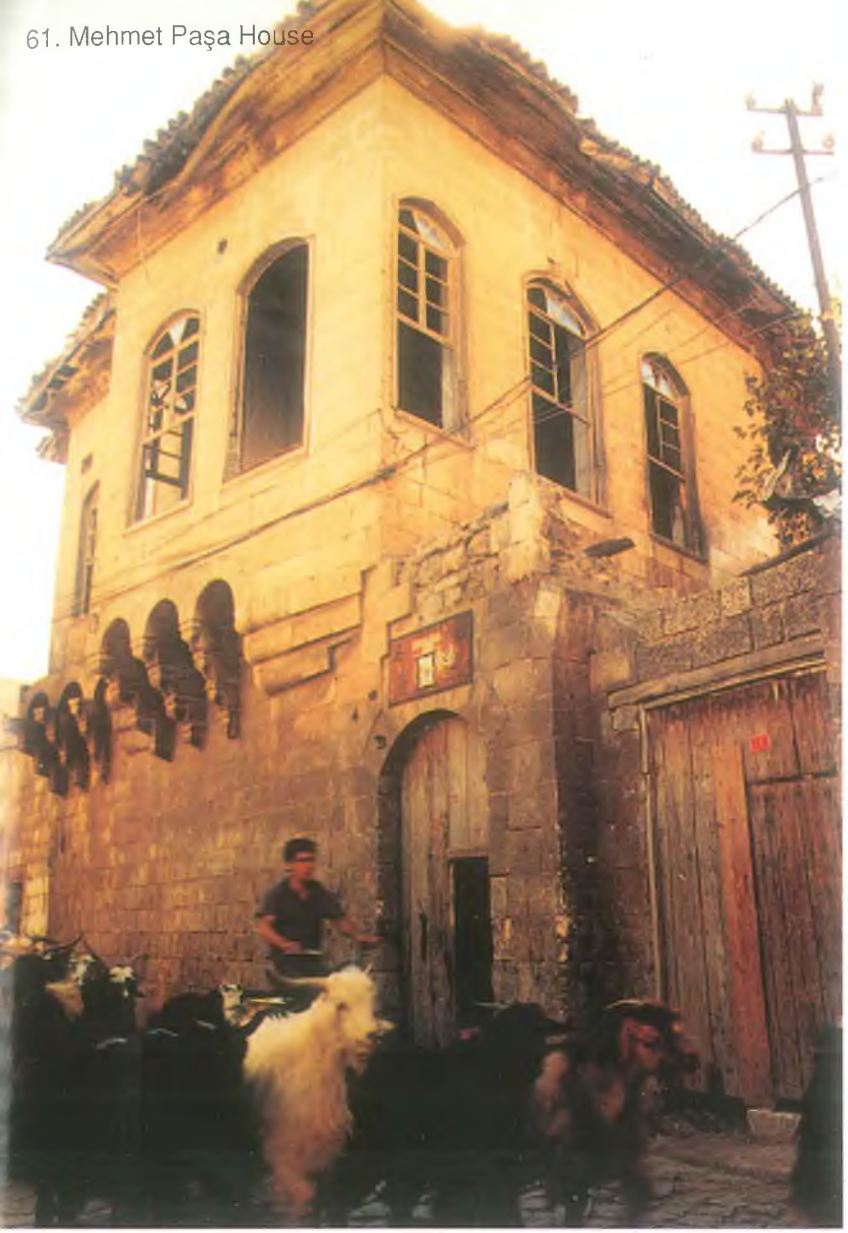

62. Zincirli Street

63. Hızanoğlu Mosque Street

64. A pilgrim's ornamented street door

A pilgrim's ornamented street door

66. Door-knocker

67. Door-knocker

68. Akyüzler House

69. Akyüzler House

70. Hacı Tevfik Saraç House

71. Hacı Abo House

72. Abdülkadir Hakkari House

73. İsa Beden House

74. Osman Çiftbudak House

5. Nebo Hacı İmam House

77. State Gallery of Fine Arts

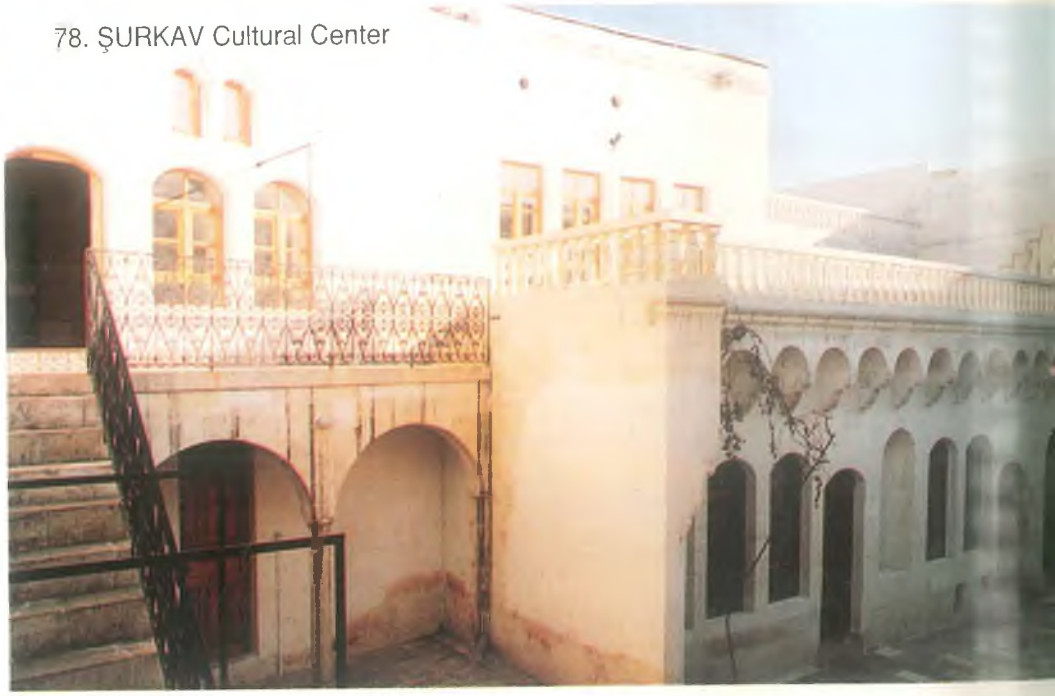

78. ŞURKAV Cultural Center

76. The Governorship of Şanlıurfa Guest House

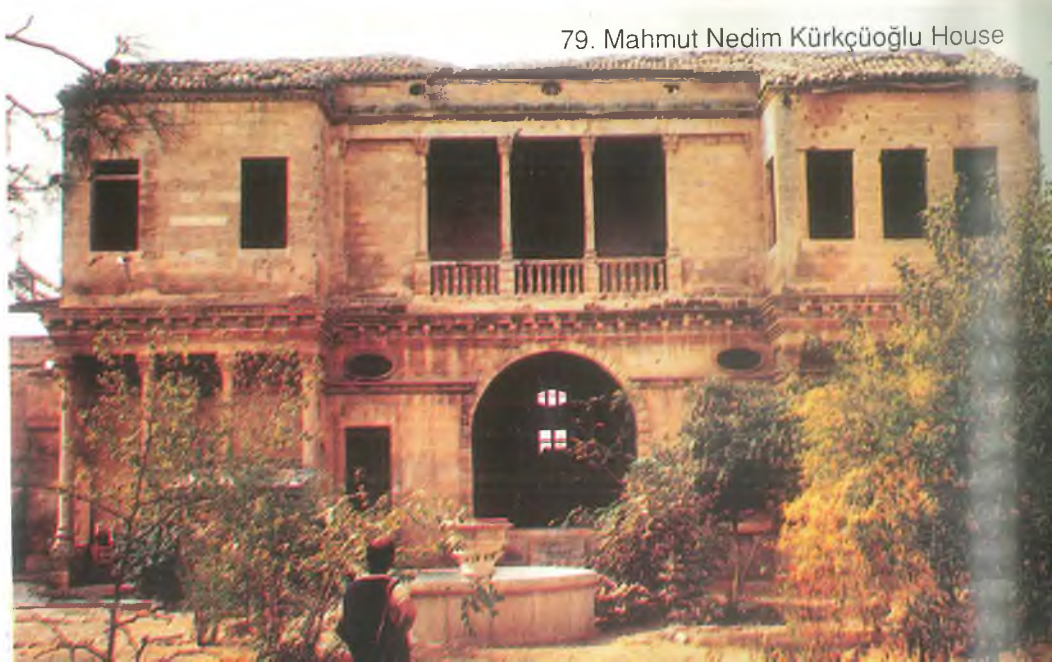

79. Mahmut Nedim Kürkçüoğlu House

80. Karaçizmeliler House

81. Hacı Bekir Pabuççu House

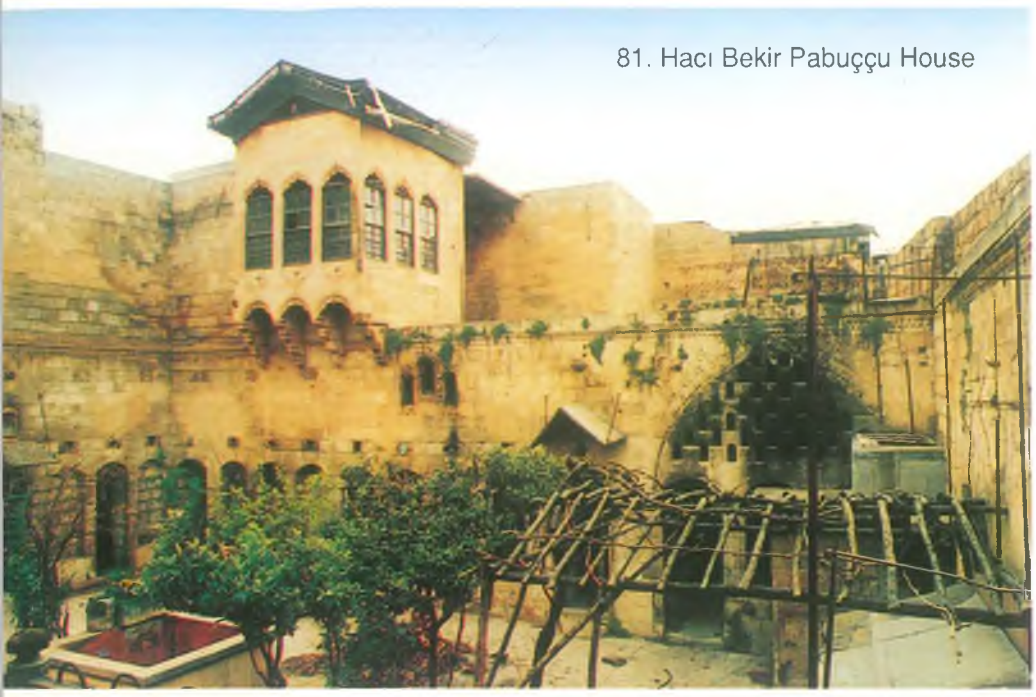

82. Hacı Bekir Pabuççu House

83. Halil Hafız Kürkçüoğlu House

84. Hacı Bekir Pabuççu House

85. Wooden decoration in a traditional Urfa House

86. Wooden decoration in a traditional Urfa House

89. Stone decoration in a traditional Urfa House

90. Room decorations In Hacı İmam Keskin House

87. The well of Hacı İmam Demirkol House

88. Tırşolar House

91. The well of Mehmet Kandıran House

2. Daily life in Urfa House (Women c ning pepper)

93. Preperation for winter (Drying tomato sauce)

Women cleaning pepper

95. Peppers dried on the roofs

KARAKOYUN DERESİ

Karakoyun deresinin tarihdeki adı Deysan Irmağıdır. Urfa'nın batısından doğan, şehir içersinden geçerek Harran Ovası'nda Cüllap Irmağıyla birleşen bu dere günümüzde kurumuş bir durumdadır.

Karakoyun Deresi üzerinde batıdan başlamak üzere doğuya doğru Hızmalı Köprü, Millet Köprüsü, Justinian Su Kemeri, Samsat Köprüsü (Eski Köprü), Hacı Kâmil Köprüsü, Beg Kapısı köprüsü (Kısas Köprüsü) ve Demir Kapı Köprüsü bulunmaktadır.

KARAKOYUN STREAM

This stream, which is now dried up, used to be called the Deysan River. It flowed out of the west of Urfa through the city, and joined up with the Cüllap River in the plain of Harran.

There are a number of bridges over this streambed. Starting from the west we encounter the Hızmalı Bridge, the Millet Bridge, The Justinian Aqueduct, the Samsat Bridge (also known as the Eski or Old Bridge) the Hadji Kâmil Bridge, the Bridge of the Bey Gate (also knows as the Kısas Bridge) and the Demir Gate Bridge.

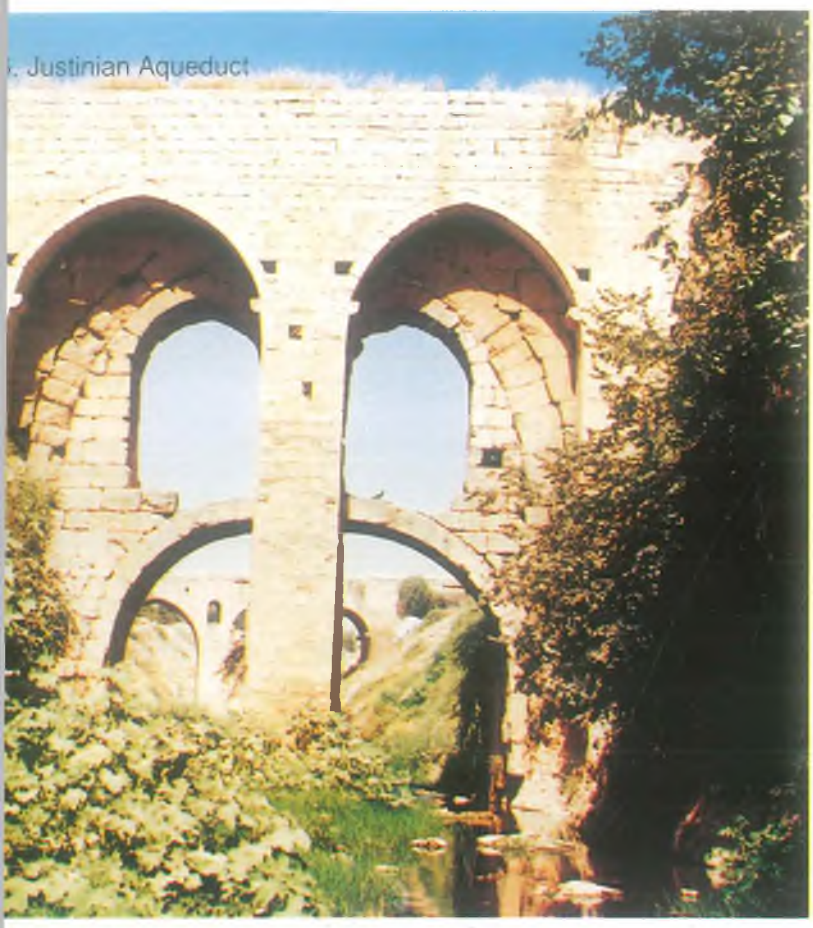
. Justinian Aqueduct

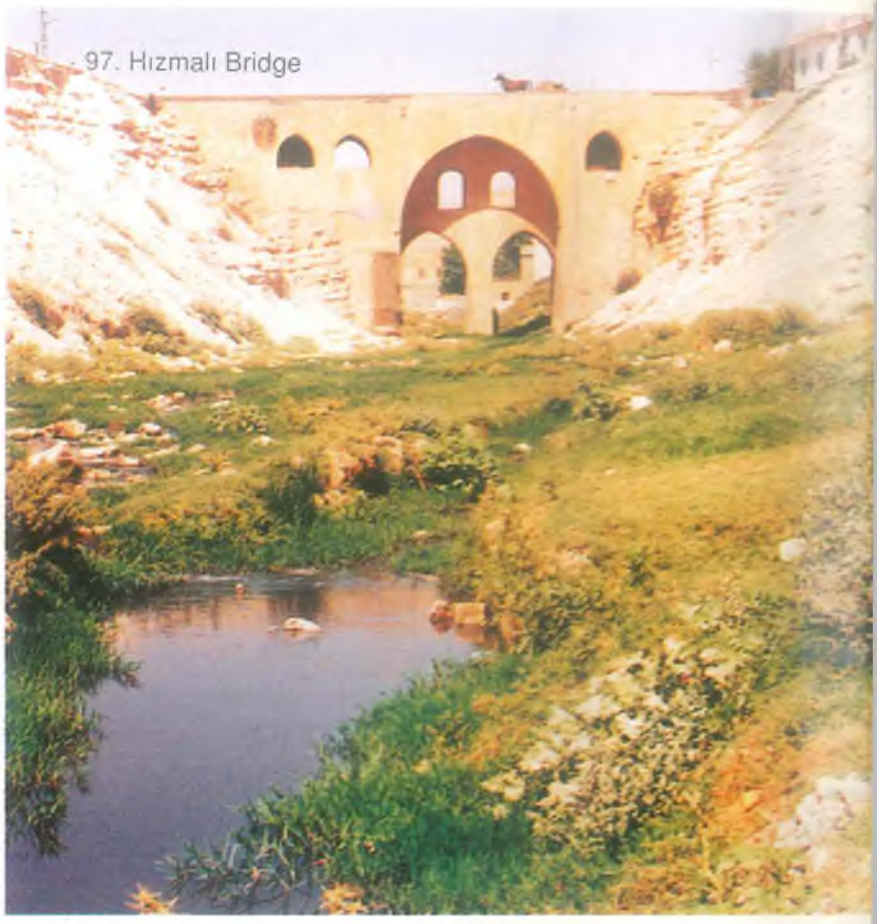
97. Hızmalı Bridge

3. Millet Bridge

MUSTAFA KEMAL PAŞA ANIT ÇEŞMESİ

Urfa şehir merkezinin kuzeyinde, Gaziantep, Diyarbakır, Mardin yolu kavşağındaki park içerisindedir. I. Dünya savaşında Çanakkale'de savaşan Urfalı askerlerin komutanı Mustafa Kemal Paşa'nın (Atatürk) anısına 1917 yılında Urfa Valisi Nusret Bey tarafından yaptırılmıştır.

MUSTAFA KEMAL PAŞA FOUNTAIN

This fountain is to the north of the city of Urfa in a park at the junction of the highway to Gaziantep, Diyarbakır and Mardin. It was built in 1917 in memory of Mustafa Kemal Paşa (Atatürk) the commander of the men of Urfa who fought at Gallipoli. (WW1).

HARB-I UMUMİ ŞEHİTLERİ ABİDESİ

Şehir Merkezinde, Hükümet konağı önündeki kavşaktadır. I.Dünya Savaşının bütün cephelerinde savaşa katılan Urfa'lı şehit ve gazilerin hatıralarına 1917 yılında yaptırılmıştır.

MONUMENT TO THE CITIZENS OF URFA KILLED IN WW1

This monument is downtown, in front of the City Hall. It was erected in 1917 in memory of all citizens of Urfa who fought in WW1.

99. Mustafa Kemal Paşa Fountain

100. Monument to the citizens of Urfa killed in WW1

HANLAR

Urfa'da Osmanlı döneminden kalma çok sayıdaki hanın en güzel örnekleri Gümrük Hanı, Hacı Kamil Hanı, Mençek Hanı, Topçu Hanı, Bican Ağa Hanı, Millet Hanı ve Barutçu Hanlarıdır.

HANS (CARAVANSERAIS)

Of the many Ottoman caravanserais (Inn) in Urfa, the best examples are Gümrük Han (Customshouse Caravanserai), Hacı Kamil Han, Mençek Han, Topçu Han, Bican Han, Millet Han and Barutçu Han.

101. Barutçu Inn

102. Mençek Inn

ŞÜRKAV KÜTÜPHANESİ
No. 1697

103. Customs Inn

104. Barutçu Inn

ALIŞ-VERİŞ YERLERİ

Gümrük Hanı yakınındaki tarihi Bedesten'de mahalli giysi, yaşmak, ehram ve ipek örtüler, Sipahi Pazarı'nda halı, kilim, kürk ve heybe, Keçeci Pazarı'nda keçe, Hüseyniye Çarşılarında bakır işleri, Pamukçu Pazarı'nda ve Yıldız Meydanı civarındaki kuyumcularda altın ve gümüş takılar satın alınabilir.

SHOPPING

In the Bedesten near Gümrük Hanı local dress, head-scarves, full coverings for the women, and silk scarves are found. In the Sipahi Bazaar carpets, kilims, fur and saddle bags are found. In Keçeci Bazaar felt is found. In Hüseyniye Bazaar copper is found. In both the Pamukçu Bazaar and the shops near the Yıldız Meydanı one can buy gold and silver jewellery.

107. As hop in the [illegible]

109. Shoemaker

106. Kilim Shop in the Sipahi Bazaar

108. Kilim Shop in the Sipahi Bazaar

110. Sipahi Bazaar

111. Hüseyniye Bazaar

112. Kilim Shop in the Sipahi Bazaar

113. Hüseyniye Bazaar

114. Beeds Seller in Customs Inn Gate

115. Felt-maker's Bath

116. A shop in the Saraç Bazaar

117. The weaver in the district of Harran Gate

118. Villagers from Karacadağ

119. A Wedding in Şanlıurfa

MÜZE

Arkeolojik ve etnoğrafik eserlerin teşhir edildiği Urfa Müzesi Şehitlik semtindedir.

Müzenin giriş katındaki ilk salonda Asur, Babil ve Hitit çağlarına ait taş eserler sergilenmektedir.

Müzenin üst katında yer alan etnografik eserler seksiyonunda; yöreye ait giysiler, gümüş ve bronz takılar, el sanatlarından örnekler, Urfa evlerinden getirilmiş süslemeli ahşap kapı ve pencere kanatları, hat eserleri, el yazması Kur-an'ı Kerim'ler ve cam eşyalar sergilenmektedir.

THE URFA MUSEUM

This museum is in the Şehitlik district of town. On its ground floor at the entrance are displayed stone artifacts from the ages of Assyria, Babylon and the Hittites.

The upper floor is devoted to the etnography of the region. Here there are costumes, silver and bronze jewelery, handicrafts, ornate doors and window shutters from Urfa homes, works of calligraphy, handwritten copies of the Koran and glassware.

20. Urfa Museum

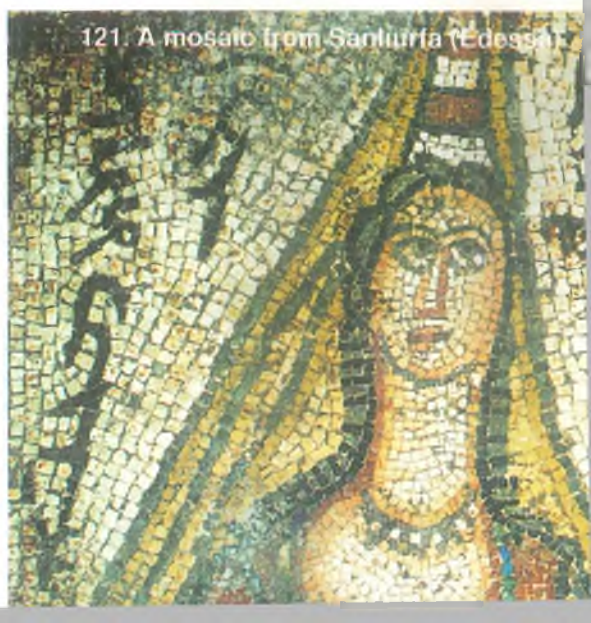

121. A mosaic from Şanlıurfa (Edessa)

HARRAN

Akçakale İlçesi istikametinde, Şanlıurfa'ya 44 km. mesafededir. M.Ö. II. bine ait yazılı vesikalarda adına rastlanılan Harran, tarihte önemli bir kültür merkezi olması ve Üniversitesinde yetiştirdiği filozoflarıyla tanınır. Doktor ve matematikçilerden Sabit bin Kurra, Astronomi bilgini Battani, Atomun mucidi Cabir İbn-i Hayyan ve din bilgini İbn-i Teymiyye Harran Üniversitesinin yetiştirdiği alimlerdir.

Konik kubbeli tipik evleri, Anadolunun en eski, en büyük ve en zengin taş süslemeli camii olma özelliğine sahip Emevi devrinden kalma Ulu Camisi, ilk İslam üniversitesinin kalıntıları ile diğer mimari kalıntılar, İçkalesi ve surları, Şeyh Yahya Hayat el-Harrani Hazretlerinin türbesi Harran'ın ziyaret edilmeye değer yerleridir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı adına, Dr. Nurettin Yardımcı başkanlığındaki bir heyetle 1983 yılında başlatılan Arkeolojik kazı ve restorasyon çalışmaları Harran'ın tarihini daha açık bir şekilde aydınlığa kavuşturacaktır.

Harran'a 20 km. mesafedeki Han-el Ba'rur Kervansarayı, 45 km. mesafedeki Şuayb Şehri kalıntıları, 60 km. mesafedeki Soğmatar Şehri kalıntıları Şanlıurfa'nın görülmeye değer önemli ören yerleridir.

HARRAN

In the direction of Akçakale 44 km. from Şanlıurfa lies Harran. Documents dating from the 2nd millenium B.C. mention this city. It was known as an important cultural center and place of philosophers. Such Islamic scientists as the doctor and mathematician Sabit bin Kurra, the astronomer Battani, the discoverer of the atom Cabir İbn-i Hayyan and theologian İbn-i Teymiyye were all educated at the Harran University.

Places Of Interest Are;

Typical conical shaped houses.

The Ulu Cami, the oldest and largest mosque built in the Emevi period.

The remains of the first Islamic University.

The inner castle and the walls

The mausoleum of Şeyh Yahya Hayat el-Harrani.

Archeological digs and restoration work in Harran began in 1983, under the direction of Dr.Nurettin Yardımcı in the name of the Ministery of Culture and Tourism, will bring the history of Harran into a clearer light.

Other ruins of interest in the Şanlıurfa area are the Han-el Ba'rür Caravanserai 20 km from Harran; the ruins of the city of Şuayb; and the remains of the city of Soğmatar.

122. A general view from the ruins of Harran

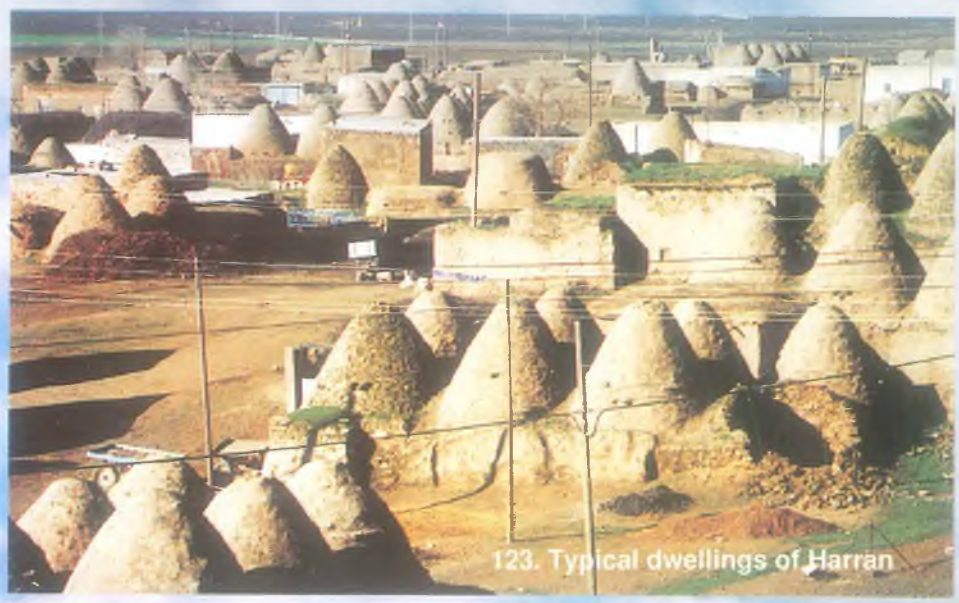

123. Typical dwellings of Harran

124. Typical dwellings of Harran

25. Harran Castle

126. Harran dwellings and Minaret of Grand Mosque

127. The remains of Harran's Grand Mosque

128. A Column from the Harran's Grand Mosque (in Urfa Museum)

129. The Minaret of Harran's Grand Mosque

130. The east wall of Harran's Grand Mosque

131. Hayat el-Harrani Mausoleum

133. Çar Melik Caravanserai

ÇARMELİK KERVANSARAYI

Suruç ilçesine bağlı Aligör (Onbirnisan) köyünün kuzeyinden Bozova'ya giden yolun 10. kilometresinden batıya sapan yol 4 kilometre sonra Çarmelik Kervansarayı'nın bulunduğu Çarmelik (Büyükhan) köyüne ulaşır. Yolun 14 kilometresinin tamamı asfalt olup otomobille gidilebilir.

Bu anıtsal eser ticaret kervanlarının konaklamaları için Osmanlı döneminde yapılmıştır. Ancak kitabesi bulunmadığından kesin inşa tarihi bilinmemektedir.

43.80x36.30 m. ölçüsünde bir avlunun etrafını çevreleyen ahırlar ile kışlık ve yazlık odalardan meydana gelmiştir. Kervansaraya giriş kuzey cephenin ortasındaki eyvandandır. Bu giriş eyvanı ve avlunun etrafını çevreleyen mekanların büyük bir kısmı bugün yıkılmış bir durumdadır.

THE ÇARMELİK CARAVANSERAI

Taking the road that leads by north of Aligör (Onbirnisan) in the district of Suruç to Bozova, turn west after 10 kilometers. 4 kilometers of driving will then take you to the village of Çarmelik (Büyükhan) with its Çarmelik Caravanserai. All of this driving is on an asphalt-paved road.

This monumental caravanserai was built by the Ottomans to lodge the trade caravans. There is no inscription, so that the precise date of construction is not known. A courtyard of 43.8x36.3 meters is surrounded by stables and rooms for summer and winter lodging.The entrance is via an exedra in the middle of the north face. This exedra and most of the building surrounding the courtyard is in a ruined state today.

HAN-EL BA'RÜR KERVANSARAYI

Selçuklu dönemine ait olan bu kervansaray Harran ören yerinin 20 km. doğusundaki Göktaş köyünde bulunmaktadır. Yolu şose olup otomobil ve otobüsle gidilebilir. Tamamı 65x66 m.'lik bir alan üzerine inşa edilmiştir.Kervansarayın kuzey cephesindeki portal kitabesinde 1128-1129 tarihinde El Hac Hüsameddin Ali Bey İmad Bin İsa tarafından yaptırıldığı yazılıdır.

THE HAN-EL BA'RÜR CARAVANSERAI

This Seljuk caravanserai is 20 kilometers east of Harran in the village of Göktaş. The road is well-paved and one may go by car or by bus. The caravanserai covers an area of 65x66 meters. The portal inscription on the north side states that it was built in 1128-1129 by El Hadj Hüsameddin Ali Bey İmad Bin İsa.

132. Han el-Ba'rür Caravanserai

BAZDA MAĞARALARI

Harran'ın 18 km. kuzeydoğusundadır. Harran ve Şuayb şehirlerinde inşa edilen yapılar için yüzlerce sene taş alınmasıyla oluşan büyük mağaralardır. Bu mağaralardan en büyük olanı yer yer iki katlı olup uzun galeriler ve tünellerden meydana gelmiştir.

CAVES OF BAZDA

These caves are 18 km. North-east of historical town of Harran. Stones required for the construction of the towns of Harran and Şuayb were taken from these areas for hundred of years thus forming these huge man-made caves. The largest of these lies at two levels from place to place with long tunnels and galleries.

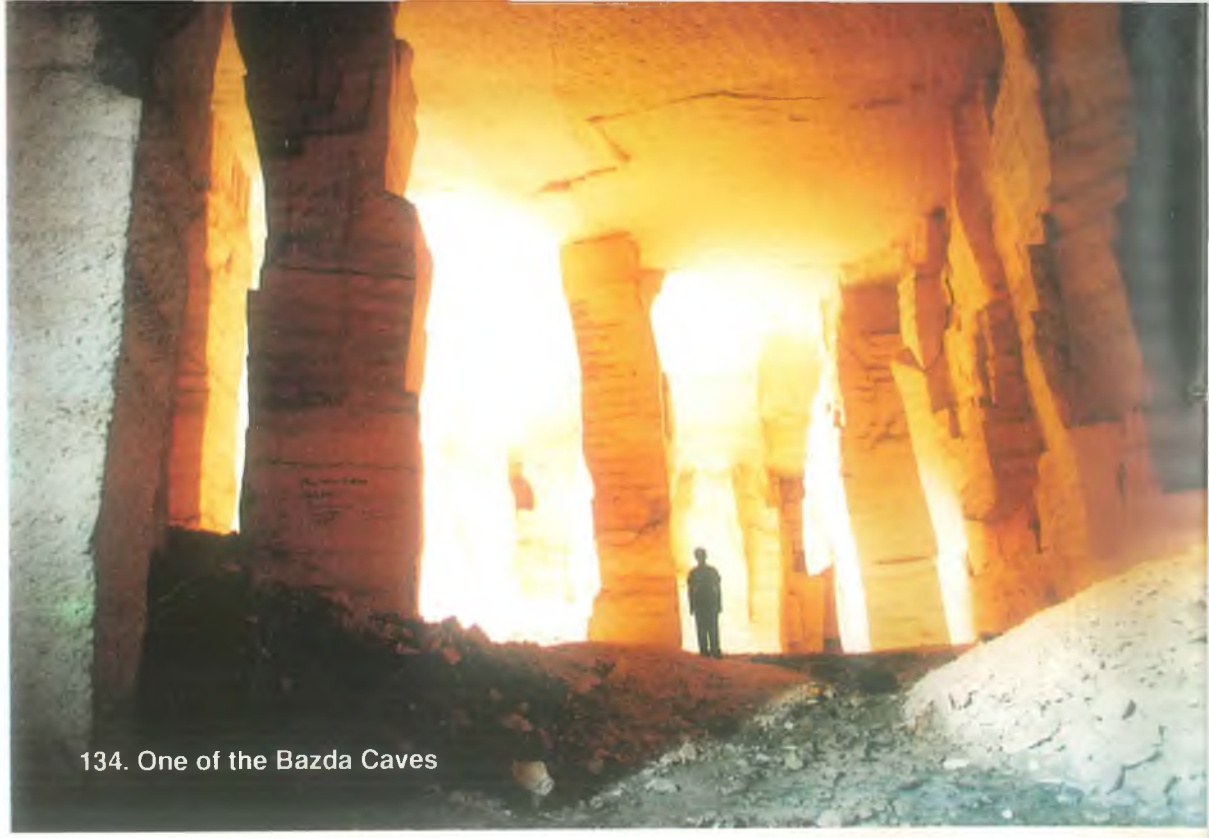

134. One of the Bazda Caves

ŞUAYB ŞEHRİ

Harran'a 45 km., Han-el Ba'rür Kervansarayı'na 25km. mesafade tarihi bir kent kalıntısıdır. Yolu şoşedir. Otomobil ve otobüsle gidilebilir. Buradaki yüzlerce kaya mezarı üzerine kesme taşlardan yapılar inşa edilmiştir. Bu yapıların bazı duvar ve temel kalıntıları günümüze kadar gelebilmiştir. Oldukça geniş bir alana yayılan bu tarihi kentin etrafı yer yer izleri görülebilen surlarla çevrilidir.

Şuayb Şehri harabeleri arasındaki bir mağara ev, Şuayb Peygamberin makamı olarak çok sayıda ziyaretçi çekmektedir.

THE CITY OF ŞUAYB (THE CITY OF JETHRO)

Şuayb is an ancient city 45 kilometers from Harran and 25 kilometers from the Han-el Ba'rür Caravanserai. The road is well-paved, suitable for travel by car or bus. The buildings in Şuayb were built over rock tombs out of rectangular stone blocks. Some walls and foundations have survived to our day. The city is quite expansive, and was surrounded by walls the traces of which can still be seen in places.

A cave home among the ruins receives many visitors as the dwelling place of the prophet Şuayb (Jethro).

135. The ruins of Prophet Jethro City

136. The rock reliefs in Soğmatar ruins

SOĞMATAR

Harran'a 60 km., Şuayb Şehri'ne 15 km. mesafededir. Yolu şoşedir. Otomobil veya otobüsle gidilebilir. M.S. I. ve II. yüzyılda iskan edilmiştir. Soğmatar'da bir höyük ve bunun üzerinde M.S. II. yüzyıla ait kalenin duvar ve burç kalıntıları ile köy içerisinde tapınak kalıntıları bulunmaktadır.

Kökü Harran Sin kültüne dayanan Sabiizm'in ve Baştanrı Marelahe'nın kült merkezi olduğu bilinen Soğmatar ören yerinin en önemi kalıntısı Baştanrı ve mukaddes gezegenlere ibadet edilerek kurban kesilen açık hava mabedidir. Bu mabedin yer aldığı tepe üzerindeki kayalara tanrıları tasvir eden insan röliyefleri ve yazılar işlenmiştir.

Soğmatar'da Roma devrine ait çok sayıda kaya mezarı bulunmaktadır. Ayrıca köyün kuzeybatı kesimindeki tepeler üzerinde üç anıtsal mezar (tapınak) bulunmaktadır.

SOĞMATAR

Soğmatar is 60 kilometers from Harran and 15 kilometers from Şuayb City by a well-paved road suitable for travel by automobile or bus. It was occupied during the 1 st and 2nd centuries A.D. There is a tumulus (burial mound) surmounted by remains of the walls and watchtowers of a 2nd century castle. Within the village there are all the remains of a temple.

Soğmatar was the center of Sabianism, wich took its roots from the Harran Sin Cult, involved the worship of the Harran Moon God Sin, and also of Marelahe. Thus the most important remain is of an open-air temple where this God and the sacred planets were whorshipped and sacrifices made.

137. "Pognon Cave" in Soğmatar ruins

ÇİMDİN KALE (ESKİ KALE)

Urfa - Mardin karayolu'nun 70. km.'sinden sağa sapan şose yolun 10. km.'sinde, Tek Tek Dağları mevkiindedir.

Bir tepe üzerinde kurulmuş olan kalenin etrafı kayadan oyma hendekle çevrilidir. Kale üzerinde Selçuklu-Eyyûbi Dönemine ait (12.yy.-13.yy.) kitabeler bulunmaktadır.

ÇİMDİN CASTLE (OLD CASTLE)

Çimdin Castle is at 10th km. of gravel-paved road which turns right (south) from 70th km. of Urfa-Mardin road.

This Castle is on a hill and surrounded by a ditch.

There is an inscription from seljuk-Eyyubids period on this castle.

138. Çimdin Kale (Çimdin Castle)

139. River Euphrates and the Castle of Birecik

140. Kelaynak Birds in Birecik

142. Customs Inn in Siverek town

141. Halfeti Town

143. The Gazelle of Ceylanpınar town
(Photo: Mehmet Avcıdırlar)

ATATÜRK BARAJI

Güneydoğu Anadolu Projesinin (GAP) kaya dolgu barajlarından olan Atatürk Barajı Şanlıurfa'nın Bozova ilçesi yakınlarında, Fırat Nehri üzerindedir.

Yılda 8.9 milyar Kw. saat elektrik enerjisi ile Türkiye elektrik enerjisinin yaklaşık 1/3'ünü karşılamaktadır.

Atatürk Barajı yükseklik bakımından dünyada sekizinci, göl hacmi bakımından onsekizinci, elektrik üretimi bakımından onyedinci, gövde dolgusu bakımından üçüncü sıradadır. baraj gölünde biriken suyun hacmi 48.5 milyar m3'tür

Yarıçapları 7.62 m. uzunlukları 26.4 km. olan iki tünel vasıtasıyla baraj gölünün suları Şanlıurfa, Harran, Mardin, Ceylanpınar, Siverek, Hilvan ve Bozova ovaları olmak üzere toplam 730.000 hektar alanı sulayacaktır. Halen tünellerden biri faaliyete geçmiş olup Harran Ovası sulanmaktadır.

THE ATATÜRK DAM

The keystone of the Southeast Anatolian Project (GAP) is the Atatürk Dam which can produce 8.9 billion Kw/h of electric energy annually. The power plant with its eight units, will generate nearly one third of the total energy produced in our country at present. The Atatürk Dam takes 8th place in height, 15th place in lake volume, 17th place in hydroelectric production ad 3rd place in body volume among the similar dams in the world. The dam lake has a capacity to hold 48.5 billion cubic meters of water. The water of Atatürk Dam is transported by two tunnels, each having a diameter of 7.62 meters and length of 26.4 km. which are the longest tunnels in the world. The water carried by these tunnels will irrigate an area of 730.000 hectares of land including Şanlıurfa, Harran, Mardin, Ceylanpınar, Siverek, Hilvan and Bozova plains.

Recently, one of the tunnels is started to irrigate the plain of Harran.

144. Atatürk Dam

45. Harvest in Harran Plain

146. Greenhouse in Harran Plain

About the author

He was born in Şanlıurfa in 1948. Having completed his primary and secondary education in Ş.Urfa, he graduated from Department of Art History of Faculty of Literature, Istanbul University,1973. He worked as a State employee in the Ministry of Tourism, as an assistant in the Şanlıurfa Museum, as the Director in the Şanlıurfa Gallery of Fine Arts. Later, he worked as a lecturer in the Department of Civil Engineering, Faculty of Engineering and Architecture, Dicle University, 1987-1993, where he had his MS degree in the Department of Architecture, Institute of Natural and Applied Sciences, 1993.

In 1993, he joined Harran University and currently working as a lecturer in the Archeology and Art History Department of Science and Literature Faculty, Harran University. He is also pursuing his Ph.D. in Selcuk University, Konya, Turkey and is about to submit his doctorate thesis.

Worrying that the economical development and the population expansion in Şanlıurfa brought by the GAP could cause the extinction of architectural works, handicrafts, cultural and social values; he has been spending great efforts to preserve these values by preparing books, writing articles, doing filming and archiving, and introducing his studies and documents during the symposia participated, and exhibitions held in various cities.

A. Cihat Kürkçüoğlu is married to 3 children.

A. Cihat Kürkçüoğlu

1948 yılında Şanlıurfa'da doğdu. İlk ve orta Öğrenimini Şanlıurfa'da tamamladı. 1973 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü'nden mezun oldu. Sırasıyla; Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nda memur, Şanlıurfa Müzesi'nde asistan, Şanlıurfa Devlet Güzel Sanatlar Galerisi'nde müdür olarak görev yaptı. 1987-1993 öğretim yılları arasında Dicle Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Şanlıurfa İnşaat Mühendisliği Bölümü'nde Öğretim Görevlisi olarak çalıştı. 1993 yılında aynı üniversitenin Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda yüksek lisans yaptı.

1993 yılında Harran Üniversitesi'ne geçti. Halen bu üniversitenin Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü'nde Öğretim Görevlisi olup Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Doktora Programı'nda tez aşamasındadır.

Güneydoğu Anadolu Projesi'nin (GAP) Şanlıurfa'ya getireceği ekonomik gelişmenin ve nüfus artışının, mimari eserlerden el sanatlarına kadar çeşitli kültürel ve sosyal değerleri zamanla ortadan kaldıracağı endişesini taşıdığından; bu değerleri kitap ve makaleler halinde yayınlamaya, fotoğraflarla tespit ve arşivlemeye, katıldığı sempozyumlarda ve çeşitli kentlerde açtığı fotoğraf sergileriyle tanıtmaya uğraşmaktadır.

A.Cihat Kürkçüoğlu evli olup üç çocuk babasıdır.

Yayınlanmış Kitapları-Published Books:

1. **Peygamberler Şehri Şanlıurfa** (Şanlıurfa, The Prophets' City), Albüm Kitap, Şanlıurfa Belediyesi Yayını, Ankara, 1988.
2. **Ruha'dan Urfa'ya** (From Ruha To Urfa), Şanlıurfa Belediyesi Yayını, Ankara, 1990.
3. **Guide to Urfa and Harran,** (Co-author, M. Oymak), Harran Yayıncılık, Ankara, 1990.
4. **Şanlıurfa Su Mimarisi** (Waterworks Architecture of Şanlıurfa), Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara, 1992.
5. **Şanlıurfa Camileri** (The Mosques of Şanlıurfa), Şanlıurfa İli Kültür-Eğitim-Sanat ve Araştırma Vakfı (ŞURKAV) Yayını, Ankara, 1993.
6. **Şanlıurfa'da Canlanan Tarih** (The Awakening History in Şanlıurfa), Şurkav Yayını, Ankara, 1995.
7. **Tarih ve Tarım Şehri Harran** (Harran: City of History and Agriculture), Harran Köylere Hizmet Götürme Birliği Yayını, Ankara, 1995.
8. **Peygamberler Şehri Şanlıurfa** (Şanlıurfa, The Prophets' City), Şanlıurfa Valiliği Yayınları, Ankara, 1995.
9. **The Mysterios City of History: Harran,** Harran Köylere Hizmet Götürme Birliği Yayını, Ankara, 1996.
10. **Birecik Monografisi** (The Monography of Birecik), Kültür Baknlığı Yayını, Ankara, 1996.
11. **Urfalı Hattat Behçet Arabi** (Caliographer Behçet Arabi of Şanlıurfa), Şanlıurfa Belediyesi Yayını, Şanlıurfa, 1997.

ISBN 975-7565-68-7

Yapım – Üretim
Ajans-Türk Basın ve Basım A.Ş. Ankara *278 08 24
http://www.ajansturk.com.tr